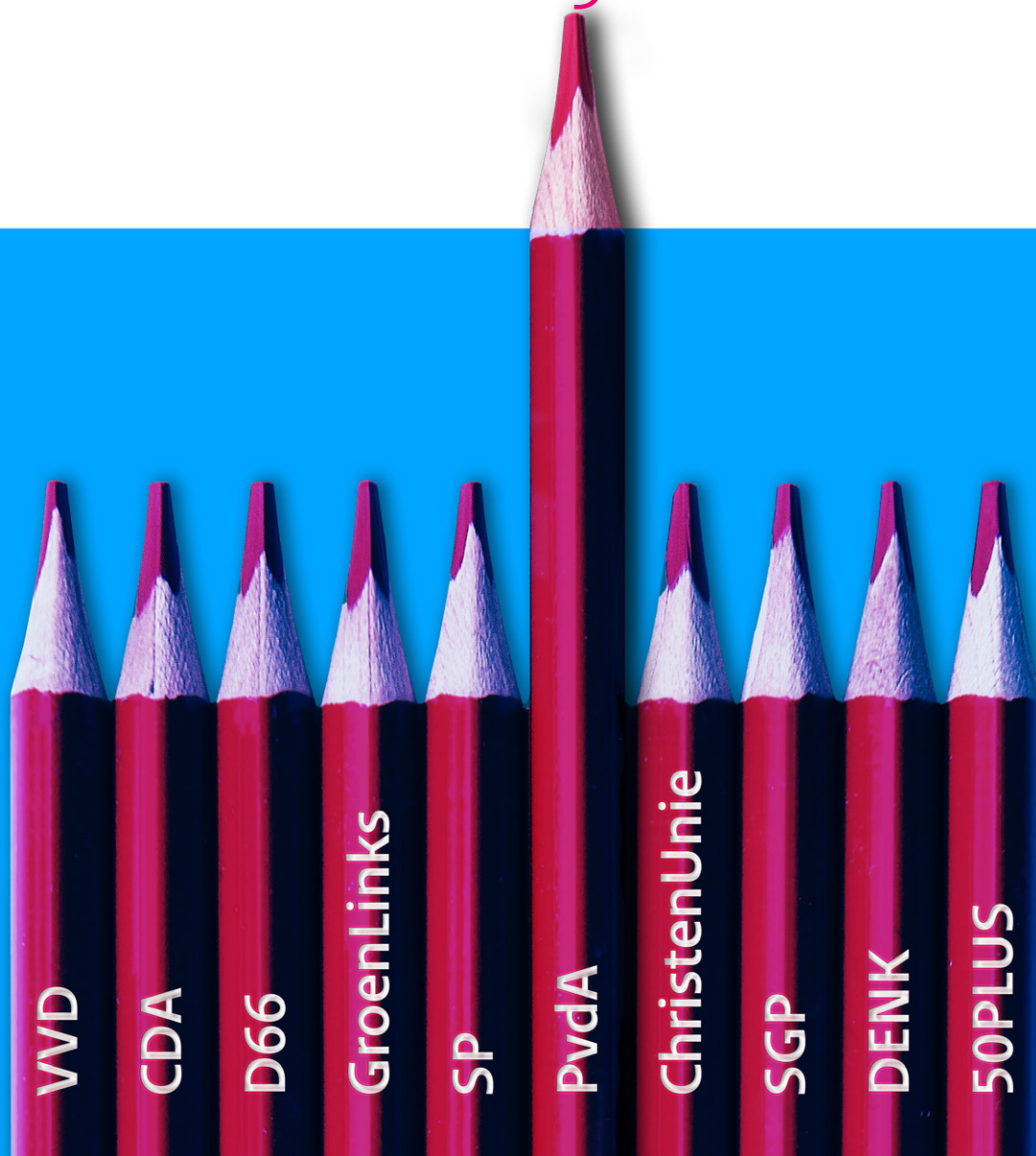

Centraal Planbureau

PvdA partijhoofdstuk

Keuzes in Kaart 2022-2025

CPB

maart 2021

7 PvdA

De PvdA kiest voor extra overheidsuitgaven aan onderwijs, zorg en sociale zekerheid, en verzwaart de lasten voor bedrijven en op milieu. De partij verhoogt onder andere het wettelijk minimumloon, halveert de zorgpremies en het eigen risico, introduceert gratis kinderopvang, en vervangt de arbeidskorting door verzilverbare werknemers- en zelfstandigenvoordelen. Dit zorgt per saldo voor een lastenverlichting voor gezinnen. De partij intensiveert verder onder meer in een bestuurlijk akkoord voor hogere salarissen in de zorg en het onderwijs en in publieke banen. De lasten voor bedrijven worden verzwaart via hogere sociale werkgeverslasten, een vermogensheffing en de vennootschapsbelasting. Mobiliteitsbelastingen en CO₂-heffingen leiden tot hogere lasten op milieu.

Het pakket leidt in de komende kabinetsperiode tot hogere groei, lagere werkloosheid en stijging van de koopkracht, maar de hogere lasten voor bedrijven leiden tot lagere bedrijfsinvesteringen en uitvoer, en een daling van de werkgelegenheid in de marktsector. De overheid gaat meer besteden, dit stimuleert de economische groei. De extra banen in de collectieve sector verlagen de werkloosheid. Ook huishoudens consumeren meer door lastenverlichting, hogere lonen en hogere uitkeringen. De koopkracht van alle categorieën huishoudens gaat er hierdoor in doorsnee op vooruit. De hoogste inkomens profiteren relatief minder, de spreiding is echter, zeker bij deze laatste groep, relatief groot. De hogere arbeidskosten en lasten voor bedrijven drukken de uitvoer, de investeringen en de werkgelegenheid in de marktsector, waardoor deze minder toenemen dan bij ongewijzigd beleid. Het EMU-saldo verbetert beperkt, doordat de macro-economische doorwerking van het pakket iets groter is dan het initiële budgettaire effect.

Op de lange termijn stijgt de inkomensgelijkheid, terwijl de financiële lasten voor toekomstige generaties toenemen. Door het nivellerende beleidspakket neemt de inkomensgelijkheid toe. De extra werkgelegenheid in de collectieve sector verdringt op termijn de werkgelegenheid in de marktsector, waardoor de tijdelijke bestedingsimpuls verdwijnt. Structureel zijn de overheidsuitgaven hoger dan de overheidsinkomsten, waardoor de financiële lasten voor toekomstige generaties toenemen.

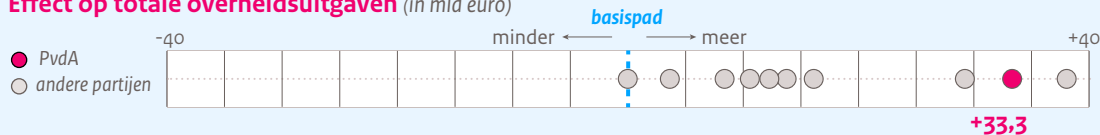
PvdA: uitgaven- en lastenbeeld

Budgettair overzicht van het partijprogramma van de PvdA in 2025 ten opzichte van de situatie als er in de komende regeerperiode geen beleid zou wijzigen (basispad)

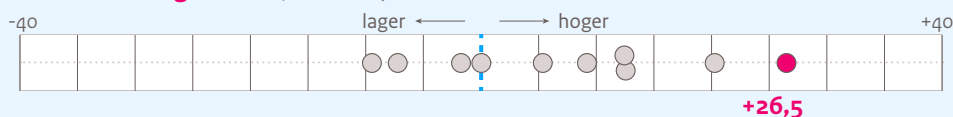

Overzicht

Effect op totale overheidsuitgaven (in mld euro)

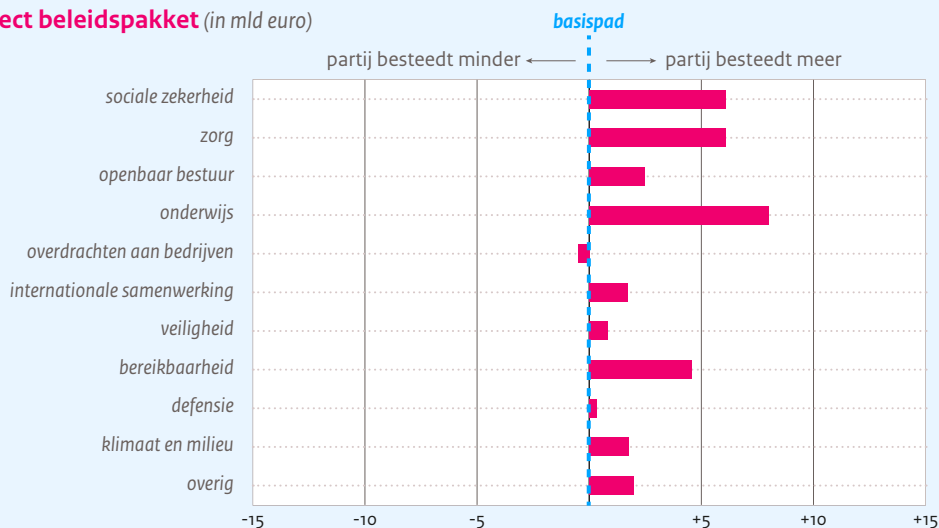

Effect op totale beleidsmatige lasten (in mld euro)

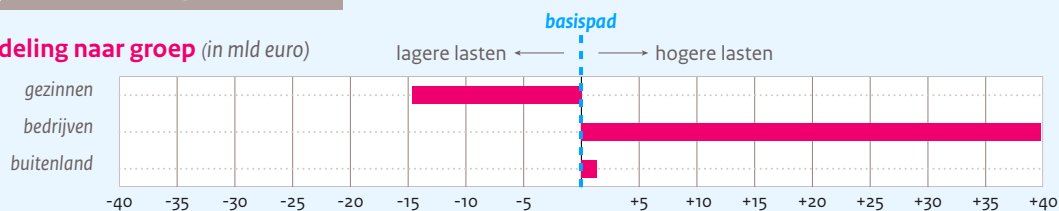
Overheidsuitgaven 2025

Effect beleidspakket (in mld euro)

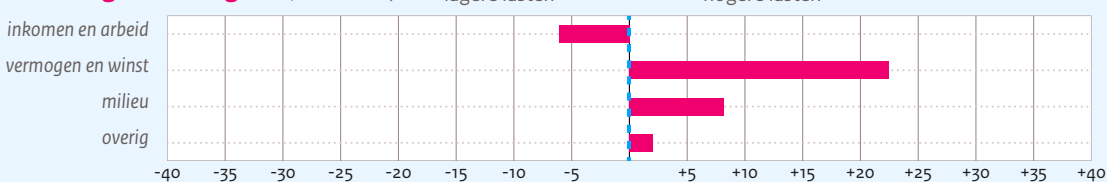

Lastenverdeling 2025

Verdeling naar groep (in mld euro)

Verdeling naar categorie (in mld euro)

Basispad

Het basispad is de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden zie hoofdstuk 12. Download [databestand Keuzes in Kaart 2022-2025](#)

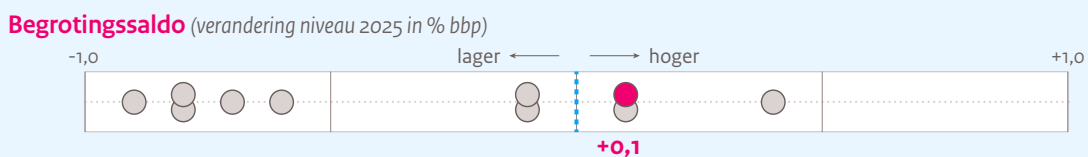
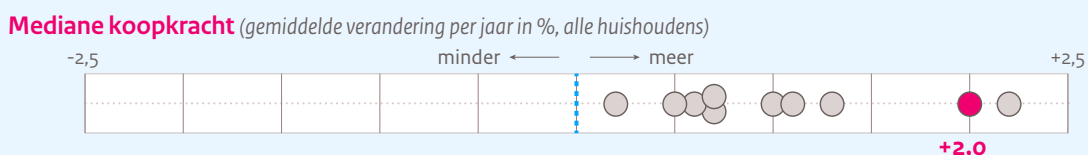
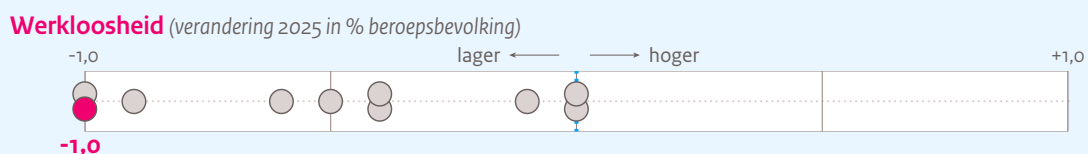
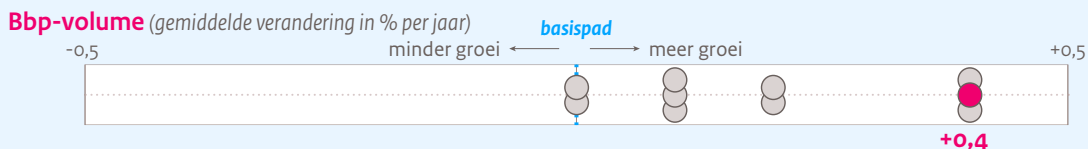
PvdA: economische effecten

Overzicht van de effecten van het partijprogramma van de PvdA tijdens de komende regeerperiode (middellange termijn) en daarna (lange termijn)

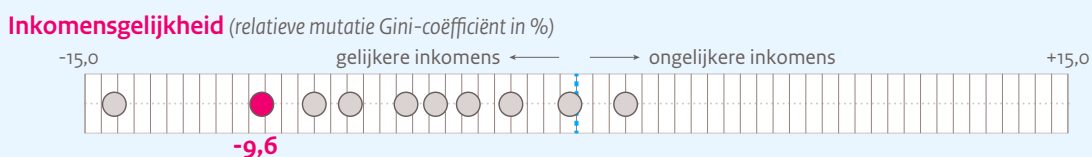
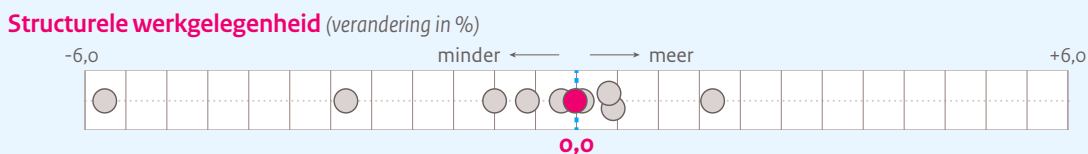
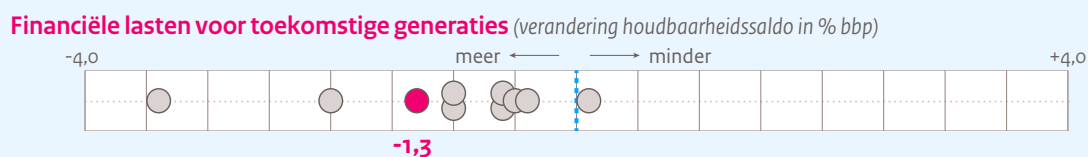
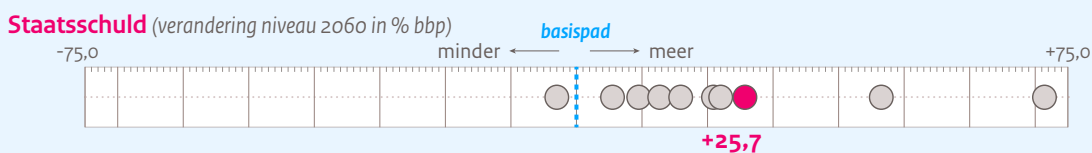

Effecten op middellange termijn (2022-2025)

● PvdA
○ andere partijen

Effecten op lange termijn

Basispad

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over de basispaden, zie hoofdstuk 12.

De data van de figuren kunt u downloaden via cpb.nl of via deze link: [databestand Keuzes in Kaart 2022-2025](#)

7.1 Overheidsbegroting

Het beleidspakket van de PvdA verhoogt de overheidsuitgaven met 33,3 mld euro en verzwaart de beleidsmatige lasten met 26,5 mld euro. Dit zijn ex-ante mutaties, dat wil zeggen zonder de macro-economische doorwerking. Deze paragraaf bespreekt de budgettaire consequenties van het pakket van de PvdA voor de overheidsbegroting op hoofdlijnen, een volledig overzicht van alle maatregelen is te vinden in de bijlage. Alle in deze paragraaf genoemde getallen zijn ten opzichte van het basispad, tenzij anders aangegeven.

De PvdA voert een grote stelselwijziging in de inkomenssfeer door die zowel aan de uitgaven- als lastenkant tot omvangrijke mutaties leidt. Onderdeel van deze stelselwijziging is onder meer het omvormen van de arbeidskorting tot verzilverbare werknemers- en zelfstandigenvoordelen. Naast deze stelselwijziging halveert de partij de nominale zorgpremie en schaft de partij de zorgtoeslag af.

In 2025 verhoogt de PvdA de overheidsuitgaven per saldo met 33,3 mld euro ten opzichte van het basispad. De netto intensiveringen betreffen met name onderwijs en zorg. Per saldo wordt het meest omgebogen bij overdrachten aan bedrijven.

Tabel 7.1 Effecten op de overheidsuitgaven van beleidspakket PvdA

	Basispad		Netto intensivering beleidspakket	Beleidspakket + basispad	Basispad		Beleidspakket + basispad
	mld euro				% per jaar		
	2021	2025	2025	2025	2022-2025		
Sociale zekerheid	102,0	105,4	6,1	111,5	0,8		2,3
Zorg	84,8	92,7	6,1	98,8	2,3		3,9
Openbaar bestuur	80,3	79,3	2,5	81,8	-0,3		0,5
Onderwijs	41,9	43,2	8,0	51,1	0,7		5,1
Overdrachten bedrijven (a)	33,5	12,8	-0,5	12,3	-21,3		-22,1
Internat. samenwerking	15,7	13,7	1,7	15,4	-3,4		-0,5
Veiligheid	13,7	13,1	0,8	13,9	-1,1		0,5
Bereikbaarheid	12,3	14,7	4,5	19,2	4,5		11,8
Defensie	11,1	10,7	0,4	11,1	-0,9		-0,1
Klimaat en milieu (b)			1,8	1,8			
Overig (b)			2,0	2,0			
Totaal uitgaven	395,3	385,6	33,3	418,9	-0,6		1,5

(a) De ontwikkeling van de overheidsuitgaven in het basispad wordt sterk beïnvloed door het opwaartse effect van de coronauitgaven in 2021. Dit speelt vooral bij de functie overdrachten aan bedrijven.

(b) Voor de functies Klimaat en milieu en Overig is geen basispad gespecificeerd, enkel de effecten van het beleidspakket worden gerapporteerd.

De PvdA intensiveert per saldo 6,1 mld euro in de **sociale zekerheid**. Dit is het saldo van intensiveringen en ombuigingen als gevolg van de bovengenoemde stelselwijziging. De PvdA verhoogt het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen. Daarnaast introduceert de partij een publieke voorziening voor de

kinderopvang, waarbij de kinderopvangtoeslag wordt afgeschaft. Daarnaast schaft de partij de zorgtoeslag af. Als onderdeel van de stelselwijziging staan daar lagere lasten tegenover. Ook introduceert de PvdA eigenrisicodragen voor werkgevers voor het eerste jaar WW, maar tegenover die besparing op overheidsuitgaven staat een daling van de premie-inkomsten. Op de **zorg** intensiveert de PvdA per saldo 6,1 mld euro. De partij verhoogt door middel van een bestuurlijk akkoord de lonen en verlaagt onder meer het eigen risico in de Zvw, zie ook paragraaf 7.2.

De PvdA intensiveert 2,5 mld euro op **openbaar bestuur**. Deze intensivering is vooral het gevolg van een verhoging van het gemeente- en provinciefonds, onder meer met het oog op hogere uitgaven aan Wmo en jeugdzorg. Daarnaast creëert de PvdA publieke banen bij het openbaar bestuur. Aan **overdrachten aan bedrijven** wordt in 2025 per saldo 0,5 mld euro minder besteed. Op **onderwijs** wordt voor 8,0 mld euro geïntensiveerd.

De PvdA voert de basisbeurs in voor studenten in het hoger onderwijs en compenseert studenten die vielen onder het studievoorschot. Verder worden door het afsluiten van een bestuurlijk akkoord de salarissen in het primair onderwijs gelijkgetrokken met de salarissen in het voortgezet onderwijs, en worden de salarissen in alle onderwijssectoren met 3% verhoogd. De PvdA verhoogt tevens de budgetten voor onderwijsachterstandenbeleid en fundamenteel onderzoek. Daarnaast creëert de PvdA publieke banen in het onderwijs.

De PvdA intensiveert per saldo 1,7 mld euro op **internationale samenwerking**. De PvdA verhoogt het budget van de ontwikkelingssamenwerking naar 0,7% van het bruto nationaal inkomen.

De PvdA wil per saldo 0,8 mld euro meer uitgeven aan **veiligheid**. Op het terrein van **bereikbaarheid** komt de PvdA tot een netto intensivering van 4,5 mld euro. Deze intensivering wordt gedreven door extra uitgaven aan het openbaar vervoer en de uitvoeringskosten van de kilometerheffing. De PvdA wil per saldo 0,4 mld euro meer uitgeven aan **defensie**. De PvdA wil in 2025 per saldo 1,8 mld euro op **klimaat en milieu** intensiveren. De partij wil onder meer veehouderijen en landbouwgrond opkopen, het sluiten van de kolencentrales bewerkstelligen en intensiveren in subsidies voor waterstof. Op de **overige uitgaven** intensiveert de PvdA 2,0 mld euro. Er wordt met name geïntensiveerd in premies bij aankoop van een woning voor starters, nationale programma's steden en de toegankelijkheid van de cultuursector.

Ook schaft de PvdA het Nationaal Groeifonds af en gebruikt het budget voor andere tijdelijke intensiveringen, vooral op het gebied van openbaar vervoer. Deze alternatieve invulling van het groeifonds heeft geen effect op het EMU-saldo.

Het beleidspakket van de PvdA leidt tot een stijging van de werkgelegenheid in de **sector overheid** van 3,0% per jaar ten opzichte van het basispad. De stijging komt vooral door het uitbreiden van beschutte werkplekken, de creatie van publieke banen en intensiveringen van het budget van het gemeente- en provinciefonds. Als gevolg van het beleidspakket vindt in de **zorgsector** een stijging van de werkgelegenheid plaats van 0,7% per jaar ten opzichte van het basispad. Naast de al genoemde intensiveringen van het gemeente- en provinciefonds heeft de halvering van het eigen risico in de Zvw een opwaarts effect op de zorgconsumptie en daardoor op de werkgelegenheid.

Tabel 7.2 Werkgelegenheidseffecten bij de overheid en zorg van beleidspakket PvdA

	Basispad	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	mln gewerkte uren, % per jaar, 2022-2025 2021			
Sector overheid	1610	-0,1	3,0	3,0
Zorg	1850	2,3	0,7	3,0
Overheid en zorg	3460	1,2	1,8	3,0

De PvdA verzwart de **beleidsmatige lasten** in 2025 met per saldo 26,5 mld euro ten opzichte van het basispad. **Gezinnen** betalen per saldo 14,7 mld euro minder belasting en premies. Deze lastenverlichting is voornamelijk het gevolg van het vervangen van de arbeidskorting door een werknemersvoordeel, dat wordt verhoogd. Daarnaast worden de nominale zorgpremies verlaagd. Voor **bedrijven** stijgen de beleidsmatige lasten per saldo met 39,8 mld euro. De lastenverzwaring wordt verklaard door een scala aan maatregelen. Zo vergroot de PvdA het verschil tussen de WW-tarieven voor flexibele en vaste contracten en verhoogt beide premies. Ook wordt de maximumpremiegrens voor de premies werknemersverzekeringen en de inkomensafhankelijke bijdrage voor de Zvw voor werkgevers afgeschaft, wordt er een vermogensheffing over de boekwaarde van bezittingen in box 2 geïntroduceerd en wordt het hoge vpb-tarief verhoogd naar 30%. De beleidsmatige lasten voor het **buitenland** worden per saldo met 1,4 mld euro verhoogd. Dit komt voornamelijk door het afschaffen van de dividendbelastingvrijstelling bij de inkoop van eigen aandelen en de invoering van een digitale dienstenbelasting.

De beleidsmatige lastenverzwaring van 26,5 mld euro is ook op te bouwen vanuit de verschillende lastencategorieën. De lasten op **inkomen en arbeid** worden per saldo met 6,1 mld euro teruggebracht. Deze lasten veranderen met name door de introductie en verhoging van het werknemersvoordeel. De lasten worden verzwart door de verhoging van de WW-premies en verlicht door een halvering van de zorgpremies. De lasten op **vermogen en winst** worden per saldo met 22,4 mld euro verzwart. Deze lastenverzwaring volgt onder andere uit de introductie van een nieuwe vermogensbelasting en de introductie van een vermogensheffing in box 2. Daarnaast wordt het hoge vpb-tarief verhoogd. De belastingen op **milieu** worden door de PvdA per saldo verzwart met 8,1 mld euro. Onderliggend wijzigt de PvdA mobiliteitsbelastingen, onder andere door de invoering van een kilometer- en vrachtwagenheffing in combinatie met het afschaffen van de motorrijtuigenbelasting. Daarnaast worden CO₂-heffingen voor luchtvaartmaatschappijen, de industrie en de glastuinbouw ingevoerd. De PvdA verhoogt per saldo de **overige** lasten met 2,0 mld euro. Hieraan liggen grotendeels de invoering van een financiële transactiebelasting en een belasting op suiker ten grondslag.

Tabel 7.3 Effecten op lastenontwikkeling van beleidspakket PvdA

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
<i>mutatie in mld euro</i>			
2022-2025			
Beleidsmatige lastenontwikkeling	6,2	26,5	32,7
... waarvan gezinnen	4,2	-14,7	-10,4
... waarvan bedrijven	1,9	39,8	41,7
... waarvan buitenland	0,1	1,4	1,5
... waarvan inkomen en arbeid	4,9	-6,1	-1,2
... waarvan vermogen en winst	0,7	22,4	23,2
... waarvan milieu	0,5	8,1	8,6
... waarvan overig	0,2	2,0	2,2
Niet-EMU-relevante lasten		4,1*	4,1*
... waarvan gezinnen		0,1	0,1
... waarvan bedrijven		4,0	4,0
... waarvan buitenland		0,0	0,0
* Substantiële (niet-EMU-relevante) lasten na kabinetsperiode. + is lastenverzwaring, - is lastenverlichting.			

Het beleidspakket van de PvdA leidt tot niet-EMU-relevante lasten van 4,1 mld euro. Niet-EMU-relevante lasten zijn kosten voor gezinnen, bedrijven of het buitenland om te voldoen aan door de overheid opgelegde verplichtingen, waarvoor geen directe tegenprestatie geldt en die geen effecten hebben op de belasting- en premieontvangsten. De niet-EMU-relevante lasten van de PvdA komen voornamelijk voort uit de introductie van het eigenrisicodragerschap voor het eerste jaar van de WW voor rekening van werkgevers met meer dan tien werknemers. Daarnaast stelt de PvdA eisen aan de inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer en binnenvaart.

Het beleidspakket van de PvdA heeft verschillende gevolgen voor decentrale overheden. De PvdA vergroot het takenpakket van decentrale overheden, vooral door uitbreiding van het aantal beschutte werkplekken. De PvdA verhoogt daarnaast het budget van het gemeente- en provinciefonds met 4,0 mld euro. De PvdA verhoogt de lokale lasten taakstellend met 1,5 mld euro door uitbreiding van de onroerendezaakbelasting en de introductie van een planbatenheffing. De opbrengsten van deze lastenverzwaring wordt afgeroomd van het gemeente- en provinciefonds.

7.2 Zorg

De PvdA verhoogt de collectieve zorguitgaven met 6,1 mld euro in 2025 ten opzichte van het basispad. Dit is opgebouwd uit een verhoging van de collectieve Zvw-uitgaven met 3,6 mld euro, een verhoging van de collectieve Wlz-uitgaven met 0,5 mld euro en een verhoging van de overige zorguitgaven met 2,0 mld euro.

Tabel 7.4 Effecten op belangrijkste indicatoren zorg van beleidspakket PvdA

	Stand 2021	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	mld euro		niveau 2025 in mld euro	
Curatieve zorg (Zvw)				
Collectieve uitgaven (a)	47,1	50,9	3,6	54,5
a.g.v. (budget)maatregelen			-0,2	
eigen betalingen			3,2	
aanpassing basispakket			0,3	
overig			0,2	
Eigen betalingen (b) (in euro p.p.)	3,3 (227)	3,4 (235)	-1,3 (-90)	2,1 (145)
Langdurige zorg (Wlz)				
Collectieve uitgaven (a)	25,2	29,2	0,5	29,7
a.g.v. (budget)maatregelen			0,0	
eigen betalingen			0,0	
overig			0,5	
Overig (o.a. Wmo/jeugd)	12,6	12,6	2,0	14,6
Collectieve zorguitgaven (a)	84,8	92,7	6,1	98,8
(a) Nettobedragen.				
(b) Dit betreft de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico voor verzekerde curatieve zorg. In het basispad is het eigen risico 400 euro per persoon in 2025 (in prijzen 2021). In lopende prijzen is dit 420 euro. Merk daarbij op dat niet iedereen het eigen risico vol maakt.				

In de **curatieve zorg** voert de PvdA binnen het huidige stelsel van gereguleerde concurrentie een aantal wijzigingen door. Zo heeft de PvdA intentie een hoofdlijnen akkoord af te sluiten met een macro-beheersingsinstrument als stok achter de deur.

De PvdA halveert het verplichte **eigen risico** in de Zvw en schaft het vrijwillig eigen risico in de Zvw af. Hierdoor dalen de gemiddelde eigen betalingen met 90 euro tot gemiddeld 145 euro per persoon.

De PvdA breidt het **verzekerde pakket** uit met anticonceptie en periodieke tandheelkundige controles.

Verder wil de PvdA een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van werknemers in de curatieve zorg en de **intramurale langdurige zorg** met 3% te verhogen.

Bij de **overige zorg** wil de PvdA een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van werknemers in de Wmo en jeugdzorg met 3% te verhogen. Daarnaast verhoogt de PvdA het gemeente- en provinciefonds met het oog op intensiveringen in de Wmo en jeugdzorg.

7.3 Macro-economische effecten

De bbp-groei ligt gemiddeld 0,4%-punt per jaar boven het basispad. De bestedingen door de overheid en huishoudens nemen toe. Bij de overheid komt dit mede door de intensiveringen in onderwijs en zorg. De consumptie van huishoudens stijgt vooral vanwege de lastenverlichting en de verhoging van het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen. Het bedrijfsleven krijgt te maken met lastenverzwaring, waardoor de bedrijfsinvesteringen minder toenemen dan in het basispad. Door de verhoging van de werkgeverslasten, onder andere door het verhogen van WW-premies, nemen de arbeidskosten toe en daardoor groeit de uitvoer minder sterk dan in het basispad.

De werkloosheid komt in 2025 1,0%-punt lager uit dan in het basispad. De totale werkgelegenheid neemt toe. De extra werkgelegenheid komt grotendeels op het conto van meer banen bij de overheid, onder andere door de publieke banen en intensiveringen in onderwijs. De gestegen werkgeverslasten zorgen voor een daling van de werkgelegenheid in de markt. Per saldo blijft de werkgelegenheid bij bedrijven echter ongewijzigd ten opzichte van het basispad, omdat de werkgelegenheid in de zorg toeneemt vanwege de intensiveringen. Daar staat een toename van het arbeidsaanbod tegenover, onder andere vanwege de invoering van een quotum voor doelgroepbanen.

Door lagere werkloosheid en toegenomen inflatie nemen de cao-lonen meer toe dan in het basispad, en de inflatie neemt toe vanwege de hogere arbeidskosten. Ook verhoogt de PvdA het minimumloon, en, middels een bestuurlijk akkoord, de lonen in de zorg. Deze opwaartse effecten op de cao-lonen zijn groter dan het neerwaartse effect door de daling van de werknemerslasten en de stijging van de werkgeverslasten, waardoor de cao-lonen met 0,5%-punt meer toenemen dan in het basispad. De reële cao-lonen dalen echter ten opzichte van het basispad, doordat de inflatie toeneemt met 0,7%-punt. De reële arbeidskosten stijgen door de hogere werkgeverslasten bij bedrijven, waardoor per saldo ook de arbeidsinkomensquote toeneemt.

Tabel 7.5 Macro-economische effecten van beleidspakket PvdA

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
<i>gemiddelde verandering in % per jaar, 2022-2025</i>			
Volume bestedingen en productie			
Bruto binnenlands product	1,5	0,4	1,9
Consumptie huishoudens	2,4	0,8	3,2
Overheidsbestedingen	1,2	2,3	3,5
Investerings bedrijven	1,4	-0,3	1,1
Uitvoer goederen en diensten	3,6	-0,5	3,1
Lonen en prijzen			
Cao-loon bedrijven	1,5	0,5	2,0
Inflatie (hicp, a)	1,5	0,7	2,2
Reële arbeidskosten bedrijven	0,4	0,4	0,8
Arbeidsmarkt			
Werkgelegenheid (gewerkte uren)	0,9	0,3	1,2
... waarvan bedrijven	1,0	0,0	1,0
	<i>niveau 2025 in %</i>	<i>effect op niveau in %-punt</i>	<i>niveau 2025 in %</i>
Werkloze beroepsbevolking	4,5	-1,0	3,5
Arbeidsinkomensquote bedrijven	74,7	1,3	76,0

a) geharmoniseerde consumentenprijsindex.

7.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

Het EMU-saldo in 2025 bedraagt -1,1% bbp door het PvdA-pakket. Door de maatregelen neemt het saldo initieel af met 0,7% bbp. De macro-economische doorwerking zorgt voor een toename van het saldo met 0,8% bbp. Het EMU-saldo komt daarmee 0,1% bbp hoger uit dan in het basispad. Het structurele EMU-saldo corrigeert voor tijdelijke effecten van het beleidspakket op de economische groei. Het beleidspakket heeft een negatief effect op het structureel saldo, terwijl het effect op het EMU-saldo positief is. Het structurele saldo houdt geen rekening met aanpassingen van het beleidspakket, de arbeidsmarkt en de economie na de kabinetsperiode.

Het positieve doorwerkingseffect komt door de hogere consumptie en werkgelegenheid als gevolg van de lastenverlichting bij huishoudens en de intensiveringen in de zorg en bij de overheid. Deze leiden tot extra btw-opbrengsten en extra inkomsten via de loon- en inkomstenbelasting. De lagere werkloosheid drukt de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Het negatieve doorwerkingseffect van de lastenverzwaring voor bedrijven is tegelijkertijd beperkt, omdat op de korte termijn daarmee vooral de investeringen en uitvoer worden geraakt en de belastingdruk hierop laag is. Gelijktijdige lastenverlichting voor huishoudens,

intensivering en lastenverzwaring voor bedrijven resulteren daarom in een groot doorwerkingseffect ten opzichte van het initiële effect op het EMU-saldo.

De schuldquote daalt in 2025 ten opzichte van het basispad. Dat komt zowel door de toename van het EMU-saldo, als ook door de toename van het nominale bbp (de noemer van de schuldquote). De toename van het nominale bbp wordt veroorzaakt door zowel hogere economische groei als een hogere bbp-prijs.

Tabel 7.6 Effecten op overheidssaldo en overheidsschuld van beleidspakket PvdA

	2025
	% bbp
EMU-saldo	
Basispad	-1,2
Initieel effect beleidspakket	-0,7
Doorwerkingseffect beleidspakket	0,8
EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-1,1
Structureel EMU-saldo (a)	
Basispad	-0,7
Effect beleidspakket	-0,3
Structureel EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-1,0
EMU-schuld	
Basispad	59,7
Effect beleidspakket	-4,0
EMU-schuld inclusief effect beleidspakket	55,7
a) EMU-saldo gecorrigeerd voor de conjunctuur en bijzondere eenmalige factoren.	

7.5 Koopkrachteffecten

Als gevolg van het beleidspakket van de PvdA verbetert de mediane koopkracht van alle huishoudens gemiddeld met 2,0% per jaar ten opzichte van het basispad (zie de puntenwolk en boxplot verderop in deze paragraaf). De PvdA verhoogt onder andere het wettelijk minimumloon (met koppeling van uitkeringen), halveert de zorgpremies en het eigen risico, vormt de arbeidskorting om tot verzilverbare werknemers- en zelfstandigenvoordelen die verder verhoogd worden en introduceert gratis kinderopvang, ook voor niet-werkenden, waardoor de kinderopvangtoeslag komt te vervallen. Deze maatregelen hebben een opwaarts effect op de koopkracht. Daartegenover staat onder andere dat de zorgtoeslag wordt afgeschaft, er een meer progressief belastingstelsel wordt ingevoerd in box 1 met hogere tarieven voor hogere inkomens en dat er extra heffingen komen in box 2 en box 3 (inclusief een nieuwe heffing/belasting op vermogen). Rekening houdend met de inflatie (gemeten aan de hand van de cpi), nemen door het beleidspakket van de PvdA de reële cao-lonen bij bedrijven 0,2% per jaar minder toe dan in het basispad.

Rond dit mediane koopkrachtbeeld is sprake van spreiding. De helft van alle huishouden gaat er gemiddeld tussen de 1,1% en 2,9% per jaar op vooruit. Voor bepaalde groepen kan de spreiding nog verder oplopen tot een koopkrachtachteruitgang van 4,9% gemiddeld per jaar (hoogste 20% inkomens) of een koopkrachtvooruitgang van 4,9% gemiddeld per jaar (tweede 20% inkomens).

Het pakket is in doorsnee het meest gunstig voor (lagere) middeninkomens (de 2^e en 3^e 20% gaan er respectievelijk 2,4% en 2,3% per jaar op vooruit). De laagste inkomens hebben relatief veel voordeel van het verhogen van het minimumloon (met daaraan gekoppeld hogere uitkeringen, hogere toeslagen, en hogere lonen), het verlagen van de zorgpremies en verlagen van het lage tarief in het nieuwe vijschijvenstelsel, maar hebben relatief veel nadeel van het afschaffen van de zorgtoeslag. De tweede 20%-groep heeft in doorsnee nauwelijks last van het afschaffen van de zorgtoeslag, maar profiteert wel van verlaging van de zorgpremies. Ook de omvorming van de arbeidskorting in het werknemersvoordeel is relatief gunstig voor de tweede 20%-groep. De 20% hoogste inkomens gaan er veel minder op vooruit dan andere groepen. Deze groep heeft relatief veel last van de verhoging van de tarieven in de inkomstenbelasting, het aftoppen van de MKB-winstvrijstelling, de aanpassingen in box 2 en box 3, en hebben relatief weinig baat bij de verhoging van het minimumloon en het halveren van de zorgpremie. Een deel van de hoogste inkomens gaat er hierdoor op achteruit, waarbij de achteruitgang voor een deel van deze groep kan oplopen tot meer dan 4,9% koopkrachtverlies per jaar.

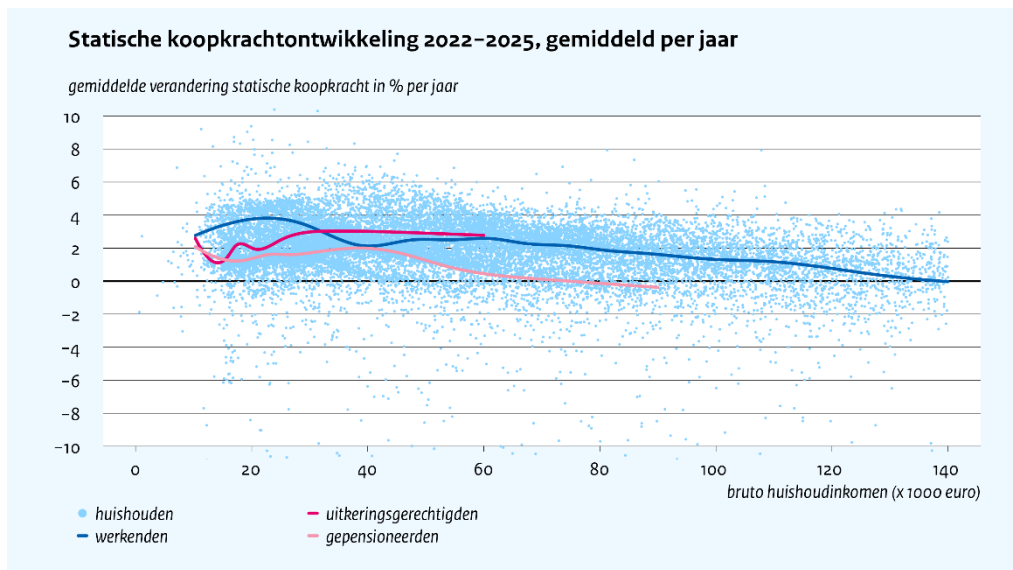
Het pakket pakt relatief gunstig uit voor uitkeringsgerechtigden (+2,2% per jaar) en werkenden (+2,1% per jaar) in vergelijking met gepensioneerden (+1,6% per jaar). Uitkeringsgerechtigden profiteren met name van de verlaging van het laagste tarief in de inkomstenbelasting en van de aan de minimumloon-stijging gekoppelde stijging van de uitkeringen. Werknemers met lagere inkomens hebben eveneens voordeel van de minimumloonstijging, maar werknemers met hogere inkomens ondervinden nadeel van de wijziging van de tarieven in de inkomstenbelasting. Alle werknemers profiteren van de forse verhoging van het werknemersvoordeel. Gepensioneerden met een aanvullend pensioen profiteren van de verhoging van de ouderenkorting, maar ondervinden nadeel van de wijzigingen in de tarieven in de inkomstenbelasting. Verder profiteren gepensioneerden ook van de stijging van de AOW-uitkering, maar relatief minder dan de groep uitkeringsgerechtigden.

Tweeverdieners (+2,1% per jaar) en alleenstaanden (+1,9% per jaar) gaan er meer op vooruit dan alleenverdieners (+1,4% per jaar). Alleenverdieners hebben in doorsnee meer nadeel van het afschaffen van de zorgtoeslag en profiteren minder van het verhogen van het werknemersvoordeel dan tweeverdieners. Alleenstaanden hebben relatief veel voordeel van het verhogen van het minimumloon.

Huishoudens zonder kinderen (+2,1% per jaar) en met kinderen (+2,0% per jaar) profiteren in ongeveer gelijke mate van het beleidspakket. Huishoudens met kinderen profiteren van de invoering van gratis kinderopvang²¹ en de verhoging van de inkomensafhankelijke combinatiekorting, maar ondervinden vaker nadeel van de hogere tarieven in box 1.

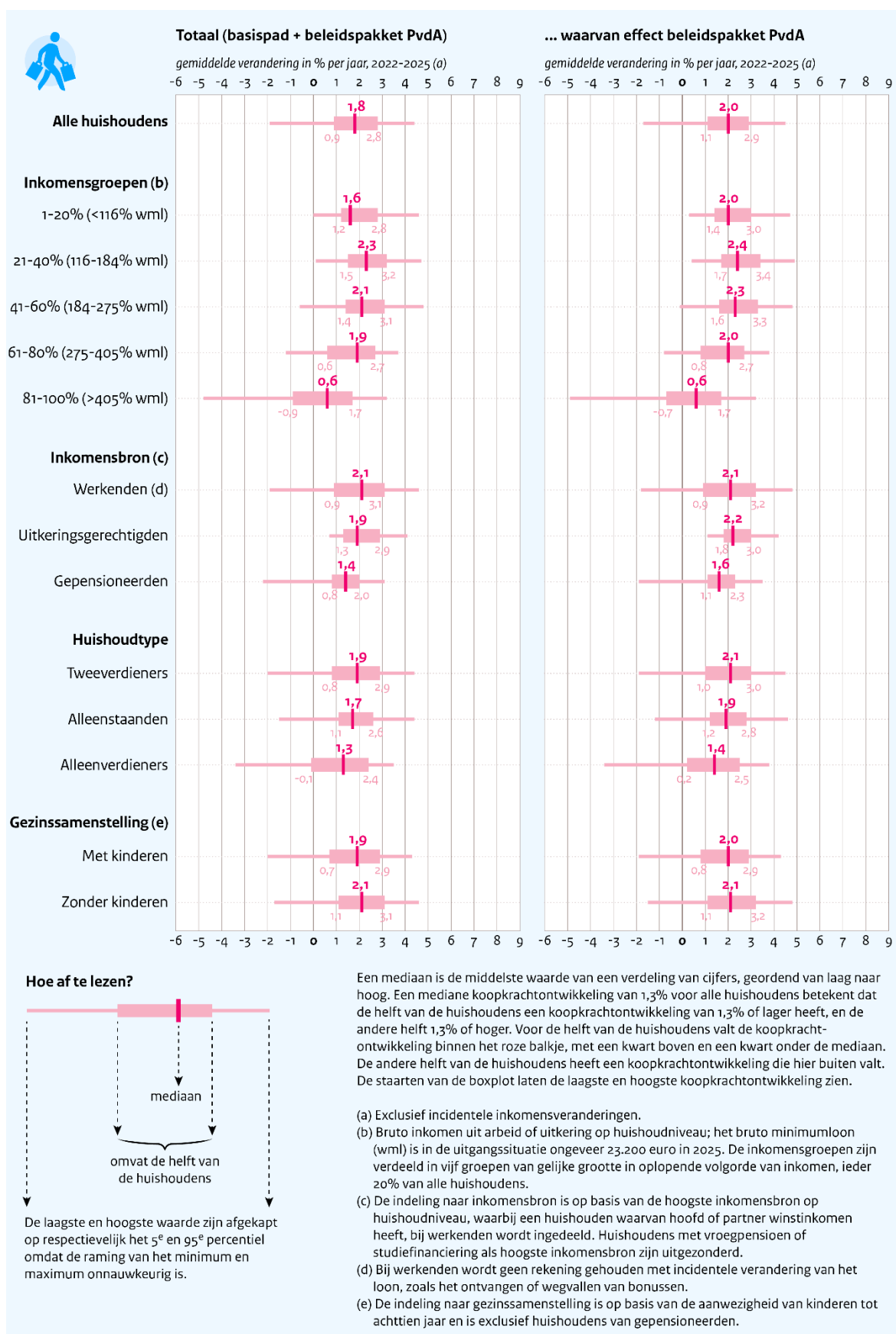
²¹ Het invoeren van vier dagen gratis kinderopvang en buitenschoolse opvang voor werkenden en niet-werkenden leiden mogelijk tot een hoger gebruik door zowel huishoudens die in het basispad recht hebben op een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang als voor huishoudens voor wie dit niet geldt (zoals niet-werkenden). In het statische koopkrachtbeeld is het effect op de koopkracht van dergelijke dynamische gedragsveranderingen niet zichtbaar.

Figuur 7.1 Koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket PvdA, gemiddeld per jaar ²²

²² Koopkracht naar inkomensbron en huishoudinkomen, mutaties in %, gemiddeld per jaar.

Figuur 7.10 Boxplot koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket PvdA, gemiddeld per jaar

7.6 Langetermijnbeleideffecten op inkomensverdeling

Het beleidspakket van de PvdA leidt per saldo tot meer inkomensgelijkheid op de lange termijn dan in het basispad. Ten opzichte van het basispad ligt de Gini-coëfficiënt 9,6% lager.

Tabel 7.7 Langetermijneffecten op de inkomensverdeling van beleidspakket PvdA

	Basispad (a)	Effect beleidspakket (b)	Beleidspakket + basispad (c)
	% (positief = minder inkomensgelijkheid)		
Mutatie in de Gini-coëfficiënt	0,6	-9,6	-9,1
<p>(a) Basispad geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer in het basispad in de structurele situatie, waarbij doorlopend beleid is afgekapt in 2060.</p> <p>(b) Effect beleidspakket toont het effect van het beleidspakket op de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt.</p> <p>(c) Basispad + beleidspakket geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer voor het basispad inclusief de effecten van het voorgestelde beleidspakket.</p>			

De toename in inkomensgelijkheid is het gevolg van zowel fiscale maatregelen als maatregelen op het terrein van de sociale zekerheid en zorg. Fiscale maatregelen die voor meer inkomensgelijkheid zorgen, zijn onder andere het invoeren van een vijf schijvenstelsel in de IB en het verhogen van de algemene heffingskorting. Het afschaffen van het eigenwoningforfait leidt juist tot iets minder inkomensgelijkheid. Binnen de sociale zekerheid en de zorg geldt dat het verhogen van het wettelijk minimumloon (met doorwerking in zowel hogere lonen, toeslagen als uitkeringen) en het halveren van de zorgpremies voor meer inkomensgelijkheid zorgen. Het afschaffen van de zorgtoeslag zorgt juist voor minder inkomensgelijkheid.

7.7 Structurele werkgelegenheidseffecten

De maatregelen van de PvdA laten de structurele werkgelegenheid per saldo ongewijzigd. Daarbij verlagen de maatregelen bij de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid de structurele werkgelegenheid. Een maatregel gerelateerd aan het pensioenstelsel en het pakket van fiscale maatregelen verhogen de structurele werkgelegenheid.

Tabel 7.8 Effecten van beleidspakket PvdA op de structurele werkgelegenheid in uren

	Effect beleidspakket
	verandering t.o.v. basispad in %
Werkgelegenheid in uren	0,0
...waarvan fiscaal	0,1
...waarvan sociale zekerheid/arbeidsmarktbeleid	-0,3
...waarvan pensioen	0,2
<p>(a) Door afronding kan het totaal afwijken van de som van de onderdelen.</p> <p>(b) 0,1% staat ongeveer gelijk aan 7500 voltijdsbanen.</p>	

Op het terrein van pensioenen zorgt de introductie van een flexibele AOW-leeftijd voor een toename van de werkgelegenheid. De PvdA biedt personen de mogelijkheid om hun AOW-uitkering tot drie jaar later in te laten gaan. Een deel van de ouderen werkt dan langer door.

Per saldo verhogen de fiscale maatregelen de structurele werkgelegenheid. Enerzijds verhoogt de combinatie van het afschaffen van de zorgtoeslag, het halveren van de nominale zorgpremie en het verhogen van de algemene heffingskorting per saldo de werkgelegenheid. Ook de verhoging van het fiscale voordeel voor werknemers, de verhoging van de inkomensafhankelijke combinatiekorting en de publieke voorziening voor kinderopvang stimuleren de werkgelegenheid in uren. Met name tweede verdieners en alleenstaande ouders gaan hierdoor meer uren werken. Anderzijds verlagen de invoering van het vijfschijvenstelsel, met hogere marginale tarieven, en de verhoging van de werkgeverslasten de werkgelegenheid.

Op het terrein van de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid leiden de verhoging van de bijstand en het minimumloon en de verlaging van de leeftijdsgrens van het minimumjeugdloon naar 18 jaar tot een daling van de werkgelegenheid. Het hogere minimumloon zorgt ervoor dat werkgevers minder personen in dienst nemen en de hogere bijstand maakt werken financieel minder aantrekkelijk. Verder leiden de hogere bijstandsuitkering als gevolg van het afschaffen van de kostendelersnorm in de Participatiewet en de uitkering van de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen tot minder werkgelegenheid. De hogere uitkeringen maken werken financieel minder aantrekkelijk. De daling in de werkgelegenheid wordt beperkt door de uitbreiding van de beschutte werkplekken, het quotum voor doelgroepbanen en de publieke banen. Gegeven de omvang van de uitbreiding van deze maatregelen neemt het risico van onderbenutting bij deze banen wel toe.

7.8 Financiële lasten voor toekomstige generaties

Het beleidspakket van de PvdA verhoogt de financiële lasten voor toekomstige generaties ten opzichte van het basispad. Het houdbaarheidssaldo verslechtert met 1,3% bbp tot -3,7% bbp. De PvdA verhoogt structureel de overheidsuitgaven in de breedte, met name aan sociale zekerheid, onderwijs en zorg. Tegenover de hogere uitgaven staat een kleinere stijging van de overheidsinkomsten. Vooral de lasten voor bedrijven worden verzwwaard, op de lange termijn zal een groot deel van deze lastenverzwaringen worden afgewenteld op huishoudens. Het effect op het houdbaarheidssaldo is groter dan de budgettaire impuls, onder andere omdat de PvdA intensificeert in vergrijzingsgevoelige zorguitgaven.

Ten opzichte van het basispad neemt het netto profijt dat burgers hebben van de overheid, in de komende kabinetsperiode en tot 2060 toe, maar neemt het netto profijt vanaf 2060 af.²³ Door de geleidelijke ingroei van veel maatregelen is het gemiddelde effect van het beleidspakket van de PvdA de komende vier jaar nog relatief beperkt. Na 2025 nemen de baten vanuit overheid verder toe, met name door oplopende uitgaven aan publieke banen en het introduceren van een publieke voorziening voor de kinderopvang. De lasten nemen ook toe, vooral door het uitfasen van de hypotheekrenteaftrek, maar minder dan de baten. De structurele lastenverzwaring wordt gedeeltelijk gecompenseerd door onder andere een oplopende lastenverlichting vanwege het uitfasen van het eigenwoningforfait. Vanaf 2060 wordt technisch verondersteld dat de overheidsfinanciën houdbaar worden gemaakt. Om dit te bereiken zijn extra ombuigingen of lastenverzwaringen nodig, waardoor het netto profijt vanuit de overheid afneemt.

²³ Het netto profijt is gerelateerd aan het overheidssaldo, maar de twee begrippen meten niet precies hetzelfde. Zo blijven EMU-relevante transacties met het buitenland (waaronder uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking en belastingen betaald door het buitenland) buiten het netto-profijtbegrip en bevat het netto profijt een toegerekend rendement op de kapitaalgoederenvoorraad van de overheid.

In 2060 komt de staatsschuld 25,7% bbp hoger uit door het beleidspakket van de PvdA. Doordat de overheidsinkomsten structureel achterblijven bij de overheidsuitgaven, stijgt de schuldprojectie van de PvdA ten opzichte van het basispad.

Tabel 7.9 Effecten op financiële lasten voor toekomstige generaties van beleidspakket PvdA

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
	% bbp	% bbp	% bbp
Houdbaarheidssaldo	-2,4	-1,3	-3,7
... waarvan structurele beleidsimpuls		-1,0	
... waarvan doorwerkingseffecten (o.a. vergrijzing)		-0,3	
... waarvan effect structurele werkgelegenheid		0,0	
Netto profijt van de overheid			
2022 - 2025	2,7	0,2	2,9
2026 - 2059	2,3	1,0	3,3
2060 en verder (a)	-0,5	-0,8	-1,3
Overheidsschuld			
Schuldprojectie 2060 (b)	47,4	25,7	73,1

(a) Inclusief de resterende houdbaarheidsopgave na 2060.
(b) Aangenomen is een rente op staatsobligaties gebaseerd op de rentetermijnstructuur met UFR.

A.6 PvdA

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door de PvdA aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.6.1 Uitgaven

De PvdA intensiveert per saldo 33,3 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- De PvdA introduceert een wettelijk minimumuurloon, op het niveau van de huidige 36-urige werkweek, zonder doorwerking op de gekoppelde uitkeringen. Dit betekent een loonsverhoging voor werknemers op wml-niveau met een langere werkweek. Tevens verhoogt zij het wettelijk minimum(uur)loon generiek met 13,3%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde uitkeringen volgen deze extra stijging, boven op de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 6,9 mld euro. (PvdA_186_a, PvdA_186_b, PvdA_186_c, PvdA_186_d, PvdA_186_e, PvdA_186_f, PvdA_186_g, PvdA_186_h, PvdA_186_i, PvdA_186_j)
- De PvdA introduceert een publieke voorziening voor kinderopvang en buitenschoolse opvang voor zowel werkende als niet-werkende ouders. Er is geen eigen bijdrage van ouders. Dit is een intensivering van 6,9 mld euro in 2025 en 9,7 mld euro structureel. (PvdA_130_b)
- De PvdA maakt het werknemersvoordeel verzilverbaar, waardoor het deel van dit voordeel dat niet verrekend kan worden met de belastingen, uitgekeerd wordt. Dit is een intensivering van 2,0 mld euro in 2025 en 1,8 mld euro structureel. Het betreft hierbij het deel van het werknemersvoordeel dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel van het werknemersvoordeel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (PvdA_231_c)
- De PvdA breidt het aantal beschutte werkplekken uit met 20.000 plekken en intensiveert daarnaast in sociale ontwikkelbedrijven. Dit is in totaal een intensivering van 0,6 mld euro. (PvdA_185)
- De PvdA hervormt de huurtoeslag door het recht op de huurtoeslag op het verzamelinkomen van twee jaar geleden te baseren. Daarnaast introduceert de PvdA een vangnetregeling van 0,2 mld euro voor huishoudens, die door woningcorporaties (in het geval van sociale huurders) of de overheid (in het geval van private huurders) wordt uitgevoerd. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. (PvdA_198)
- De PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest daarbij voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau, en uitkering 70% daarvan. De wachttijd is zes maanden. De uitkeringen leiden tot een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. (PvdA_236_b)
- De PvdA schaft de kostendelersnorm in de Participatiewet af. Dat is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_196)
- De PvdA stelt 0,3 mld euro beschikbaar voor scholing voor werklozen in de WW. (PvdA_184_c)
- De PvdA stelt 0,3 mld euro beschikbaar voor om- en bijscholing voor werkenden en werklozen. (PvdA_184_a)
- De PvdA verlaagt de grens van het minimumloon (wml) naar achttien jaar. Het minimumjeugdloon stijgt naar 85% van het wml voor zeventienjarigen, 70% voor zestienjarigen en 55% voor vijftienjarigen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_187_a, PvdA_187_b, PvdA_187_c)

- De PvdA introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). Omdat de re-integratieprikkel voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,3 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (PvdA_200_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (PvdA_200_c). (PvdA_200_a)
- De PvdA verhoogt de bedragen per kind in het kindgebonden budget met 9,4%. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_251)
- De PvdA richt een fonds op ter ondersteuning van werknemers in de energie-intensieve sector die door de energietransitie hun inkomen zien veranderen. De PvdA beoogt deze werknemers ondersteuning te bieden via scholing en inkomensondersteuning. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_190)
- De PvdA stelt 0,2 mld euro beschikbaar voor een rijksaanpak van armoede en schulden. (PvdA_201)
- De PvdA breidt het betaald ouderschapsverlof voor partners uit naar dertien weken, en verhoogt de vergoeding naar 70% van het loon tot aan 70% van het maximumdagloon. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_188)
- De PvdA maakt het zelfstandigenvoordeel verzilverbaar, waardoor het deel van dit voordeel dat niet verrekend kan worden met de belastingen, uitgekeerd wordt. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. Het betreft hierbij het deel van het zelfstandigenvoordeel dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel van het zelfstandigenvoordeel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (PvdA_231_e)
- De PvdA breidt het aantal face-to-facegesprekken bij het UWV uit. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_202)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor loondoorbetaling voor personen die een opleiding volgen tijdens de transitie naar een nieuwe baan. (PvdA_184_g)
- De PvdA vertraagt de afbouw van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting in het referentieminimumloon naar 2,5% per jaar. De intensivering van de bijstandsuitgaven is 0,1 mld euro in 2025. Er is geen structureel effect. (PvdA_191)
- De PvdA schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,6 mld euro in 2025 en 6,5 mld euro structureel. (PvdA_161)
- De PvdA schaft de kinderopvangtoeslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (PvdA_130_a)
- De PvdA introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar komen voor rekening van de oude werkgever, met uitzondering van kleine werkgevers (tot tien werknemers). De overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door UWV) dalen met 3,5 mld euro. Tegenover deze ombuiging staan lagere premie-inkomsten voor de overheid (PvdA_189_b) en hogere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers, PvdA_189_c). (PvdA_189_a)
- De PvdA wil de mogelijkheid bieden om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariel neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er ex-ante sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025, omdat een deel van de 'nieuwe' AOW-gerechtigden kiest voor latere opname. Na verloop van tijd speelt het effect van de hogere uitkeringen, wegens actuariële neutraliteit, een toenemende rol. Daardoor leidt dit tot een ex-ante intensivering van 0,1 mld euro structureel. (PvdA_195_a)

Zorg

- De PvdA halveert het verplichte eigen risico in de Zvw en introduceert een verbod op het vrijwillig eigen risico in de Zvw. Dit is een intensivering van 3,2 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (PvdA_158_a, PvdA_158_d, PvdA_159_b)

- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro in de Zvw, 0,6 mld euro in de Wlz en 0,3 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 1,7 mld euro. (PvdA_150_a, PvdA_150_b, PvdA_150_c, PvdA_150_d)
- De PvdA intensificeert 4,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel PvdA_360_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 1,6 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (PvdA_360_b, PvdA_360_c)
- De PvdA breidt het basispakket in de Zvw uit met periodieke controles voor tandheelkundige zorg en anticonceptie. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (PvdA_174_a, PvdA_331_a)
- De PvdA vervangt de subsidieregeling preventiecoalities door een nationale preventiefaciliteit waaruit de opschaling van selectieve preventiemaatregelen gefinancierd kan worden. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_318)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in de verpleeghuiszorg. (PvdA_151)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de huisartsenzorg voor een beperkte daling van de normpraktijk (aantal ingeschreven patiënten per huisartsenpraktijk). (PvdA_154)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro met het oog op top- en breedtesport. (PvdA_180)
- De PvdA breidt het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgverleners uit naar de gehele zorgketen. Sluiproutes worden lastiger gemaakt door aan alle rechtspersonen die zorg verlenen dezelfde eisen te stellen aan winstuitkering, transparantie en verantwoording. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_163)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in wooncombinaties voor ouderen en jongeren. (PvdA_172)
- De PvdA wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (PvdA_170_a, PvdA_170_c)
- De PvdA schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 8%. De maatregel leidt tot een ombuiging van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. De rijksbijdrage aan het gemeentefonds neemt af met de helft van de ombuiging en het saldo lokale overheden verbetert met de andere helft. Het is onzeker of het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK. (PvdA_166_a)
- De PvdA verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (PvdA_173)
- De PvdA heeft de intentie om in de ziekenhuiszorg een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met het macrobeheersinstrument. Deze maatregel leidt tot een ombuiging van 0,2 mld euro in de ziekenhuiszorg. (PvdA_162)
- De PvdA stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (PvdA_164)
- De PvdA voert een algeheel verbod op alcoholreclame in. Dit leidt tot een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025. (PvdA_178)

- De PvdA heeft de intentie om een zorgbreed bestuurlijk akkoord met de sector af te sluiten, waarin wordt afgesproken dat particuliere keurmerken niet meer worden gehanteerd. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (PvdA_329)
- De PvdA geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert de PvdA in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (PvdA_176_a, PvdA_176_b, PvdA_176_c)
- De PvdA brengt medisch specialisten onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,4 mld euro. (PvdA_364)
- De PvdA heropent elf SEH-posten. Dit is een structurele intensivering van 0,1 mld euro. In 2025 is er geen budgettair effect. (PvdA_324)
- De PvdA voert een nieuwe betaaltitel in om een verschuiving van complexe medisch specialistische zorg naar anderhalvelijnszorg te stimuleren. Dit is een ombuiging van nul euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (PvdA_156)

Openbaar bestuur

- De PvdA intensificeert 4,0 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op hogere uitgaven aan Wmo en jeugdzorg (0,9 mld euro), bibliotheekvoorzieningen (0,2 mld euro), voorzieningen in krimpgebieden (0,2 mld euro), daklozenopvang (0,2 mld euro), armoedebestrijding (0,1 mld euro), voorzieningen in de Waddengemeenten (0,1 mld euro), begeleiding in de bijstand (0,1 mld euro), buurthuizen en speeltuinen (0,1 mld euro), voorzieningen in de regio (0,1 mld euro) en voor generieke intensiveringen (2,0 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (2,4 mld euro) en deels bij zorg (PvdA_360_b, PvdA_360_c). (PvdA_360_a)
- De PvdA creëert structureel 100.000 publieke banen, waarvan een deel bij de overheid terechtkomt (PvdA_101_b) en een deel bij het onderwijs (PvdA_101_a). In 2025 zijn 40.000 plekken gerealiseerd. Het totale budgettair beslag (inclusief het deel dat bij het onderwijs terechtkomt) is 1,5 mld euro in 2025 en structureel 4,1 mld euro. (PvdA_101_b)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de dienstverlening van uitvoeringsorganisaties. (PvdA_223)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor publieke organisaties op het gebied van dierenwelzijn. (PvdA_224)
- De PvdA schaft het abonnementstarief in de Wmo af en introduceert een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo met een vermogensinkomensbijtelling van 8%. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering bij het openbaar bestuur. (PvdA_166_c)
- De PvdA buigt de uitgaven aan het groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_216_a, PvdA_216_b)

Onderwijs

- De PvdA trekt cumulatief 4,0 mld euro uit in de kabinetsperiode ten behoeve van een nader uit te werken compensatieregeling voor studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. Dit is een intensivering van 1,6 mld euro in 2025; de structurele intensivering is nul euro. (PvdA_134)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om docenten in het primair onderwijs te belonen volgens de cao van het voortgezet onderwijs. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,9 mld euro. (PvdA_132)

- De PvdA creëert structureel 100.000 publieke banen, waarvan een deel bij het onderwijs terecht komt (PvdA_101_a) en een deel bij de overheid (PvdA_101_b). In 2025 zijn 40.000 plekken gerealiseerd. Het totale budgettaire beslag (inclusief het deel dat bij de overheid terecht komt) is 1,5 mld euro in 2025 en structureel 4,1 mld euro. (PvdA_101_a)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,6 mld euro met het oog op meer fundamenteel onderzoek. (PvdA_341)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van onderwijs met als doel de onderwijskwaliteit te bevorderen door onder andere het aanpassen van het toezicht, professionalisering en meer samenwerking. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro in 2025 en structureel 0,3 mld euro. (PvdA_131_b)
- De PvdA verhoogt het budget voor het onderwijsachterstandenbeleid met 0,4 mld euro. (PvdA_144)
- De PvdA stelt 0,4 mld euro beschikbaar voor de omscholing naar banen in de energietransitie. (PvdA_184_e)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee extra docenten aan te trekken om daarmee tijd vrij te maken voor onderwijsontwikkeling. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_142)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het middelbaar beroepsonderwijs met als doel het voortijdig schoolverlaten te verminderen door extra begeleiding van de studenten. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_149)
- De PvdA voert de basisbeurs voor het hoger onderwijs opnieuw in, thuiswonende studenten ontvangen ongeveer 110 euro per maand en uitwonende studenten ongeveer 300 euro per maand. Dit betekent een intensivering van 0,3 mld euro in 2025 en 1,2 mld euro structureel. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (PvdA_133)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het primair onderwijs met 3% te verhogen. Deze maatregel komt boven op het gelijktrekken van de salarissen docenten in het primair onderwijs met de salarissen in het voortgezet onderwijs (PvdA_132). Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (PvdA_135)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het onderwijs met als doel de gebouwen te verbeteren en te verduurzamen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_220)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,2 mld euro. (PvdA_139)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs. De partij beoogt hiermee middelen beschikbaar te maken voor kleinere klassen in het vmbo en meer voorbereidingstijd voor docenten. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_145)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_137)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het onderwijs met als doel meer individuele en teamscholing van docenten. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_147)
- De PvdA heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen in het voortgezet onderwijs met 3% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (PvdA_136)
- De PvdA verhoogt het budget voor leven lang leren met 0,1 mld euro voor de bijscholing van praktisch opgeleiden. (PvdA_128)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het primair, voortgezet, middelbaar beroeps- en hoger onderwijs met als doel extra begeleiding van startende docenten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_148)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in taalonderwijs voor 'oudkomers'. (PvdA_218)

- De PvdA verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs. De partij beoogt hiermee klassen- en schooluitjes te kunnen organiseren zonder ouderbijdrage. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_221)
- De PvdA introduceert een subsidieregeling voor tweede kans beroepsbegeleidende leerwegtrajecten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_184_b)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs met als doel een groter aanbod van technische vmbo-opleidingen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_184_d)
- De PvdA verhoogt de lumpsum van het voortgezet onderwijs met als doel een groter aanbod van brede brugklassen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_143)
- De PvdA hevelt 0,2 mld euro over van de tweede geldstroom (subsidies van NWO en de KNAW) naar de eerste geldstroom (de lumpsum) voor hogeronderwijsinstellingen. Per saldo heeft deze maatregel geen budgettair effect. (PvdA_342_a, PvdA_342_b)

Overdrachten aan bedrijven

- De PvdA introduceert een fonds voor nieuwbouwprojecten van woningen. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (PvdA_362)
- De PvdA steunt de woningcorporatie Vestia incidenteel met 1,0 mld euro. De intensivering in 2025 bedraagt 0,4 mld euro. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_203)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de BMKB-regeling. (PvdA_204)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro om de aanleg van snelle internetverbindingen bij huishoudens te bevorderen. (PvdA_225)
- De PvdA buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,8 mld euro op overdrachten aan bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_216_d)
- De PvdA buigt taakstellend 0,3 mld euro om op overdrachten aan bedrijven. (PvdA_217_d)

Internationale samenwerking

- De PvdA verhoogt het budget voor ontwikkelingssamenwerking tot 0,7% bni. Dit is een intensivering van 1,7 mld euro. (PvdA_207)

Veiligheid

- De PvdA intensificeert 0,4 mld euro in extra wijkagenten. (PvdA_106)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in een verhoging van de politiesalarissen met 3%. (PvdA_105)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. (PvdA_107)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van de rechtsbijstand en sociale advocatuur. (PvdA_215)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de rechtspraak. (PvdA_227)

Bereikbaarheid

- De PvdA intensificeert 2,9 mld euro in de aanleg van spoorwegen. Een deel van dit bedrag (0,3 mld euro) is een verschuiving van de MIRT-gelden van de aanleg van wegen naar de aanleg van spoorwegen; per saldo is dit dus een intensivering van 2,6 mld euro in 2025. Voor 2,0 mld is dit een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. In totaal is dit een intensivering van 10,0 mld euro tot en met 2030. Structureel is de intensivering 0,9 mld euro. (PvdA_112_a, PvdA_112_b, PvdA_112_c)

- De PvdA intensificeert 1,6 mld euro in het openbaar vervoer in 2025. Deels is dit een alternatieve invulling van het groeifonds. In totaal is deze intensivering 6,0 mld euro tot en met 2030. Structureel is de intensivering 0,4 mld euro. (PvdA_111_a, PvdA_111_b)
- De invoering van de kilometerheffing (PvdA_110) gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 1,0 mld euro. (PvdA_110_i)
- De PvdA verlaagt de lagere tarieven van het openbaar vervoer met 10% en kinderen kunnen woensdag en in het weekend gratis gebruik maken van het openbaar vervoer. Ook intensificeert de PvdA in betere toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (PvdA_115)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld in de aanleg van fietspaden. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is dit een intensivering van 0,7 mld euro tot en met 2030. (PvdA_113)
- De invoering van de vrachtwagenheffing door de PvdA (PvdA_307) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (PvdA_307_d)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de aanleg van wandel- en recreatiepaden. (PvdA_114)
- De PvdA buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 1,3 mld euro bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (PvdA_216_c)

Defensie

- De PvdA intensificeert 0,2 mld euro in defensie voor extra personeel en training. (PvdA_108)
- De PvdA intensificeert 0,2 mld euro in een verhoging van de defensiesalarissen met 3%. (PvdA_109)

Klimaat en milieu

- De PvdA stelt 0,5 mld euro beschikbaar voor het opkopen van veehouderijen en landbouwgrond en zet deze grond in voor extensieve landbouw. (PvdA_117_b)
- De PvdA stelt 0,5 mld euro beschikbaar voor het opkopen van veehouderijen en landbouwgrond en zet deze grond in voor nieuwe natuur. (PvdA_117_a)
- De PvdA sluit drie kolencentrales in 2025. Dit is een kostenpost voor de overheid van cumulatief 1,1 mld euro in de kabinetsperiode. Het is een intensivering van 0,4 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul. Het uiteindelijke bedrag zal de uitkomst zijn van onderhandelingen tussen het Rijk en de kolencentrales. (PvdA_123)
- De PvdA intensificeert 0,3 mld euro in subsidies voor waterstof in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 1,5 mld euro tot en met 2030. (PvdA_126)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de creatie van nieuwe natuur. (PvdA_118)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro voor het planten van bomen. (PvdA_121)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (PvdA_124)
- De PvdA stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor een subsidie stikstofvrij bouwen. (PvdA_127)
- De PvdA sluit de kolencentrales (zie maatregel PvdA_123). Dit leidt tot een besparing op de aan deze kolencentrales toegekende SDE++ ten behoeve van de bijstook van biomassa. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro in 2025, er is geen structurele besparing. (PvdA_368)
- De PvdA buigt 0,1 mld om op bronmaatregelen om de stikstofuitstoot te verlagen in 2025. De structurele ombuiging is nul. (PvdA_119)

- De PvdA compenseert de SDE++-sectoren gedeeltelijk voor de door de partij voorgestelde CO₂-heffing (zie PvdA_298_a). Daarnaast doet de PvdA een algehele verhoging van het SDE++-budget. Dit betekent een verhoging van de SDE++-uitgaven met 0,2 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (PvdA_125)

Overig

- De PvdA geeft starters bij aankoop van een woning een premie van 5% van de aankoopprijs en met een maximum van 15.000 euro. Bij verkoop van de woning moet een eventuele verkoopwinst eerst gebruikt worden voor het terugbetalen van de premie. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro in 2025 en van 0,3 mld euro structureel. (PvdA_210)
- De PvdA stelt 0,6 mld euro beschikbaar voor nationale programma's steden. (PvdA_213)
- De PvdA intensificeert 0,5 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van cultuur. (PvdA_140)
- De PvdA intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in voorlichting over gezond eten, acties tegen zorgmijding, sport en stoppen met roken. (PvdA_181)
- De PvdA intensificeert 0,1 mld euro in de Nederlandse Publieke Omroep en de regionale omroepen. (PvdA_208)

A.6.2 Maatregelen met een direct EMU-schuldeffect

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

EMU-schuld direct

- De PvdA introduceert een garantiefonds voor nieuwbouwprojecten. De storting in dit fonds verhoogt de EMU-schuld met 2,0 mld euro binnen de kabinetsperiode. (PvdA_212)
- De PvdA intensificeert in Invest-NL. Dit verhoogt de EMU-schuld met 0,2 mld euro. (PvdA_206_b)

Tabel A.11 Netto intensiveringen in 2025, ten opzichte van het basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	6,1
Wml uurloon invoeren o.b.v. 36-urige werkweek (+3,6%, zonder koppeling uitkeringen) plus 13,3% extra verhogen met koppeling uitkeringen (PvdA_186_a, PvdA_186_b, PvdA_186_c, PvdA_186_d, PvdA_186_e, PvdA_186_f, PvdA_186_g, PvdA_186_h, PvdA_186_i, PvdA_186_j)	6,9
Publieke voorziening kinderopvang en buitenschoolse opvang (PvdA_130_b)	6,9
Verzilverbaar maken werknemersvoordeel (intensivering) (PvdA_231_c)	2,0
Uitbreiden beschutte werkplekken met 20.000 plekken en stimuleren sociale ontwikkelbedrijven (PvdA_185)	0,6
Herinvoeren huursubsidie (huurtoeslag op basis van inkomen t-2) (PvdA_198)	0,5
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (uitkeringen, tov basispad) (PvdA_236_b)	0,3
Kostendelersnorm in de Participatiewet afschaffen (PvdA_196)	0,3
Geoormerkt budget voor scholing werklozen in de WW (PvdA_184_c)	0,3
Vouchers voor om- en bijscholing (PvdA_184_a)	0,3
Grens minimumloon verlagen naar 18 jaar (PvdA_187_a, PvdA_187_b, PvdA_187_c)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (PvdA_200_a)	0,3
Verhogen kindgebonden budget (PvdA_251)	0,2
Fonds ondersteuning werknemers energie-intensieve sector (PvdA_190)	0,2
Taakstellende intensivering op rijksaanpak armoede en schulden (PvdA_201)	0,2

Hogere vergoeding ouderschapsverlof partners (PvdA_188)	0,1
Verzilverbaar maken zelfstandigenvoordeel (intensivering) (PvdA_231_e)	0,1
Meer face-to-facegesprekken UWV (PvdA_202)	0,1
Loondoorbetaling bij opleiding voor werk-naar-werk (PvdA_184_g)	0,1
Vertragen afbouw AHK in referentieminimumloon (PvdA_191)	0,1
Afschaffen zorgtoeslag (PvdA_161)	-6,6
Afschaffen kinderopvangtoeslag (PvdA_130_a)	-3,6
Werkgevers eerste jaar eigenrisicodragers voor WW (uitkeringen) (PvdA_189_a)	-3,5
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (PvdA_195_a)	-0,2
Zorg	6,1
Verplichte eigen risico halveren en verbod op vrijwillig eigen risico in de Zvw (PvdA_158_a, PvdA_158_d, PvdA_159_b)	3,2
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (PvdA_150_a, PvdA_150_b, PvdA_150_c, PvdA_150_d)	1,7
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering Wmo/jeugdzorg (PvdA_360_b, PvdA_360_c)	1,6
Basispakket uitbreiden met periodieke controle tandheelkundige zorg en anticonceptie (PvdA_174_a, PvdA_331_a)	0,3
Vervangen subsidie regeling preventiecoalities door nationale preventiefaciliteit (PvdA_318)	0,2
Intensivering verpleeghuiszorg (PvdA_151)	0,1
Verlagen aantal ingeschreven patiënten huisartsenpraktijk (PvdA_154)	0,1
Taakstellende intensivering met het oog op top- en breedtesport (PvdA_180)	0,1
Winstverbod alle zorgaanbieders (PvdA_163)	0,1
Intensivering wooncombinaties (PvdA_172)	0,1
Alle artsen verplicht in loondienst (PvdA_170_a, PvdA_170_c)	-0,4
Afschaffen abonnementstarief en herinvoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo (PvdA_166_a)	-0,3
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (PvdA_173)	-0,2
Hoofdlijnenakkoord ziekenhuiszorg i.c.m. MBI (PvdA_162)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (PvdA_164)	-0,1
Totaalverbod alcoholreclame (PvdA_178)	-0,1
Afschaffen particuliere keurmerken in de zorg (PvdA_329)	-0,1
Valpreventie bij 65-plussers (PvdA_176_a, PvdA_176_b, PvdA_176_c)	0,0
Inkomen van alle medisch specialisten gemaximeerd op WNT (PvdA_364)	0,0
Heropenen SEH-posten (PvdA_324)	0,0
Stimuleren van anderhalvelijnszorg (PvdA_156)	0,0
Openbaar bestuur	2,5
Verhoging gemeente- en provinciefonds: intensivering openbaar bestuur (PvdA_360_a)	2,4
100.000 publieke banen (deel openbaar bestuur) (PvdA_101_b)	0,8
Intensivering uitvoeringsorganisaties (PvdA_223)	0,1
Intensivering organisaties dierenwelzijn (PvdA_224)	0,1
Afschaffen abonnementstarief en herinvoeren inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo, uitvoeringskosten CAK (PvdA_166_c)	0,0
Ombuiging groeifonds (openbaar bestuur lonen) (PvdA_216_a, PvdA_216_b)	-0,9

Onderwijs	8,0
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (PvdA_134)	1,6
Gelijktrekken salarissen docenten po en vo door inschaling volgens cao vo (PvdA_132)	0,9
100.000 publieke banen (deel onderwijs) (PvdA_101_a)	0,8
Verhogen lumpsum ho voor fundamenteel onderzoek (PvdA_341)	0,6
Verhogen lumpsum voor onderwijskwaliteit in po, vo, mbo en ho (PvdA_131_b)	0,4
Intensiveren onderwijsachterstandenbeleid (PvdA_144)	0,4
Intensiveren omscholing gericht op energietransitie (PvdA_184_e)	0,4
Extra tijd voor docenten voor onderwijsontwikkeling (PvdA_142)	0,3
Intensiveren begeleiding ter voorkoming van voortijdig schoolverlaten op mbo (PvdA_149)	0,3
Invoeren basisbeurs ho (PvdA_133)	0,3
Verhogen salarissen in po met 3% (additioneel op gelijktrekken) (PvdA_135)	0,3
Verhogen lumpsum voor verduurzaming en verbetering van schoolgebouwen (PvdA_220)	0,2
Verhogen lumpsum ho (PvdA_139)	0,2
Kleinere klassen en meer voorbereidingstijd (PvdA_145)	0,2
Verhogen salarissen in mbo en ho met 3% (PvdA_137)	0,2
Verhogen leerbudget voor docenten (PvdA_147)	0,2
Verhogen salarissen in vo met 3% (PvdA_136)	0,2
Leven lang leren: bijscholingsvouchers voor praktisch opgeleiden (PvdA_128)	0,1
Extra begeleiding startende docenten (PvdA_148)	0,1
Taalonderwijs voor oudkomers (PvdA_218)	0,1
Verhogen lumpsum voor schooluitjes (PvdA_221)	0,1
Subsidieregeling tweede kans bbl-trajecten (PvdA_184_b)	0,1
Verhogen lumpsum vo voor technische vmbo-opleidingen (PvdA_184_d)	0,1
Verhogen lumpsum vo voor meer brede brugklassen (PvdA_143)	0,1
Overhevelen tweede naar eerste geldstroom (PvdA_342_a, PvdA_342_b)	0,0
Overdrachten aan bedrijven	-0,5
Intensivering woningbouw (PvdA_362)	1,0
Overdracht aan woningcorporatie Vestia (PvdA_203)	0,4
Intensivering BMKB (PvdA_204)	0,1
Uitbouw glasvezel (PvdA_225)	0,1
Ombuiging groeifonds (subsidies bedrijven) (PvdA_216_d)	-1,8
Subsidietaakstelling: overdrachten aan bedrijven (PvdA_217_d)	-0,3
Internationale samenwerking	1,7
Ontwikkelingssamenwerking 0,7% bruto nationaal inkomen (PvdA_207)	1,7
Veiligheid	0,8
Intensivering wijkagenten (PvdA_106)	0,4
Verhoging salarissen politie (PvdA_105)	0,1

Intensivering bestrijding ondermijning (PvdA_107)	0,1
Intensivering rechtsbijstand en sociale advocatuur (PvdA_215)	0,1
Intensivering rechtspraak (PvdA_227)	0,1
Bereikbaarheid	4,5
Investerings spoorwegen (PvdA_112_a, PvdA_112_b, PvdA_112_c)	2,6
Intensivering bus, tram, metro (PvdA_111_a, PvdA_111_b)	1,6
Invoeren kilometerheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (PvdA_110_i)	1,0
Goedkoper openbaar vervoer (PvdA_115)	0,4
Intensivering fietspaden (PvdA_113)	0,1
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (PvdA_307_d)	0,1
Intensivering wandel- en recreatiepaden (PvdA_114)	0,1
Ombuiging groeifonds (bereikbaarheid) (PvdA_216_c)	-1,3
Defensie	0,4
Taakstellende intensivering defensie (PvdA_108)	0,2
Hogere salarissen defensie (PvdA_109)	0,2
Klimaat en milieu	1,8
Opkopen veehouderijen en landbouwgrond ten behoeve van extensieve landbouw (PvdA_117_b)	0,5
Opkopen veehouderijen en landbouwgrond ten behoeve van nieuwe natuur (PvdA_117_a)	0,5
Sluiten drie kolencentrales in 2025 (PvdA_123)	0,4
Intensivering subsidies waterstof (PvdA_126)	0,3
Intensivering natuur (PvdA_118)	0,1
Taakstellende intensivering planten bomen (PvdA_121)	0,1
Intensivering verduurzaming gebouwde omgeving (PvdA_124)	0,1
Subsidie stikstofvrij bouwen (PvdA_127)	0,1
Vrijval middelen SDE++ bijstook biomassa (PvdA_368)	-0,3
Ombuiging bronmaatregelen stikstofuitstoot (PvdA_119)	-0,1
Verhogen SDE++ (PvdA_125)	0,0
Overig	2,0
Premiewoningen starters (PvdA_210)	0,7
Intensiveren nationale programma's steden (PvdA_213)	0,6
Intensivering toegankelijkheid cultuur (PvdA_140)	0,5
Taakstellende intensivering voorlichting over gezond eten, acties tegen zorgmijding, sport, stoppen met roken (PvdA_181)	0,1
Extra budget NPO en regionale omroepen (PvdA_208)	0,1
EMU-schuld direct	1,0
Garantiefonds woningbouw (PvdA_212)	0,8
Intensivering Invest-NL (PvdA_206_b)	0,2

A.6.3 Lasten

De PvdA verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 26,5 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸⁰. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 14,7 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 39,8 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,4 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- De PvdA introduceert een werknemersvoordeel. Dit voordeel kent in eerste instantie dezelfde vormgeving als de huidige arbeidskorting (die door de PvdA wordt afgeschaft), maar geldt alleen voor werknemers. Dit is een lastenverlichting van 22,5 mld euro. (PvdA_229_b)
- De PvdA verhoogt het werknemersvoordeel met 928 euro bij de eerste inkomensgrens van 11.000 euro, 2217 euro bij de tweede inkomensgrens van 23.000 euro en met 2358 euro bij de derde inkomensgrens van 38.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 12,7 mld euro in 2025 en 12,8 mld euro structureel. (PvdA_232)
- De PvdA zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis de nominale zorgpremie halveren. Dit is een lastenverlichting van 11,5 mld euro. Door de maatregel gaan verzekeraars minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten. (PvdA_160_c)
- De PvdA verhoogt de algemene heffingskorting met 537 euro in 2025 en met 514 euro structureel. Dit is een lastenverlichting van 4,3 mld euro in 2025 en 4,2 mld euro structureel. (PvdA_247)
- De PvdA introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar komen voor rekening van de oude werkgever, met uitzondering van kleine werkgevers (tot tien werknemers). Tegenover de lagere overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door UWV, PvdA_189_a) staan lagere premie-inkomsten. Dit is een lastenverlichting van afgerond 3,5 mld euro. De maatregel gaat gepaard met hogere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers, PvdA_189_c). (PvdA_189_b)
- De PvdA verhoogt de bedragen bij de drie knikpunten van het zelfstandigenvoordeel in 2025 met 75% en structureel met 25%. Het afschaffen van de zelfstandigenaftrek en het verhogen van het zelfstandigenvoordeel is samen budgettair neutraal. Het verhogen van het zelfstandigenvoordeel is een lastenverlichting van 1,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (PvdA_230_c)
- De PvdA introduceert een zelfstandigenvoordeel. Dit voordeel kent in eerste instantie dezelfde vormgeving als de huidige arbeidskorting (die door de PvdA wordt afgeschaft), maar geldt alleen voor zelfstandigen. Leidend voor het onderscheid tussen zelfstandigen en werknemers is of voldaan wordt aan het urencriterium dat nu wordt gehanteerd in de zelfstandigenaftrek. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 1,6 mld euro structureel. (PvdA_229_c)
- De PvdA verplicht zelfstandigen tot pensioenopbouw tot een inkomen van 80.000 euro. Hierbij wordt uitgegaan van een premiepercentage van 10%. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 1,2 mld euro minder belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. Structureel leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_234_b, PvdA_234_c, PvdA_234_f)

⁸⁰ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- De PvdA verhoogt het opbouwpercentage van de inkomensafhankelijke combinatiekorting van 11,45% naar 20%. Ook wordt het maximale bedrag van deze korting met 2200 euro verhoogd tot 5234 euro. Dit is een lastenverlichting van 1,0 mld euro. (PvdA_248)
- De PvdA verhoogt het maximale bedrag van de ouderenkorting met 339 euro en verhoogt het afbouwpercentage van 15% naar 17,2%. Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (PvdA_252)
- De PvdA verplicht werknemers die nog geen verplicht pensioen opbouwen tot pensioenopbouw tot een inkomen van 80.000 euro. De hogere aftrek van pensioenpremies leidt tot 0,4 mld euro minder belastinginkomsten in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. Structureel leidt dit tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_237_b, PvdA_237_c, PvdA_237_f)
- De PvdA verhoogt het werknemersvoordeel bij het eerste knikpunt met 480 euro. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro. Het betreft hierbij het deel van het werknemersvoordeel dat via de belasting wordt verrekend. (PvdA_231_a)
- De PvdA schaft geleidelijk het eigenwoningforfait af. Het hoogste tarief voor huizen met een WOZ-waarde boven 1,1 mln euro blijft wel bestaan. Het structurele niveau wordt bereikt in 2036. Dit is een lastenverlichting van 0,3 mld euro in 2025 en 3,0 mld euro structureel. (PvdA_245_b)
- De PvdA verruimt de onbelaste vrijwilligersvergoedingen. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor gezinnen van 0,1 mld euro. De verruiming gaat vanwege de omvang gepaard met een toenemende kans op oneigenlijk gebruik. (PvdA_325)
- De PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en introduceert daarbij een premiekorting die wordt betaald uit algemene middelen. De premiekorting leidt tot een lastenverlichting van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (PvdA_236_d)
- De PvdA verhoogt het zelfstandigenvoordeel bij het eerste knikpunt met 480 euro. Dit is een beperkte lastenverlichting. Het betreft hierbij het deel van het zelfstandigenvoordeel dat via de belasting wordt verrekend. (PvdA_231_b)
- De PvdA schaft de arbeidskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 24,3 mld euro in 2025 en 24,4 mld euro structureel. (PvdA_229_a)
- De PvdA verhoogt de WW-premies en vergroot het verschil tussen het tarief voor flex-contracten en het tarief voor vaste contracten. Per saldo is dit een lastenverzwaring van 9,0 mld euro voor werkgevers. (PvdA_243)
- De PvdA schaft de maximumpremiegrens voor de premies werknemersverzekeringen en de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw af voor werkgevers. Dit is een lastenverzwaring van 6,2 mld euro voor bedrijven. Omdat de PvdA de collectieve middelen in de Zvw verhoogt zonder de private verzekeringsmarkt te wijzigen, bestaat het risico dat de Europese Commissie dit zal beoordelen als staatssteun. (PvdA_257)
- De PvdA introduceert een vijschijvenstelsel voor personen onder de AOW-leeftijd met tarieven van 35% voor het inkomen onder de 22.000 euro, 40% voor het inkomen tussen 22.000 en 37.000 euro, 41% voor het inkomen tussen 37.000 euro en 67.000 euro, 52% voor het inkomen tussen 67.000 en 150.000 euro en 60% voor het inkomen daarboven. Voor personen boven de AOW-leeftijd gelden in de eerste schijven van het vijschijvenstelsel lagere tarieven, omdat zij evenals in het huidige stelsel geen AOW-premie betalen. Dit is een lastenverzwaring van 4,6 mld euro in 2025 en 4,7 mld euro structureel. (PvdA_250)
- De PvdA verhoogt het afbouwpercentage van het werknemersvoordeel naar 9%. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro. (PvdA_233)
- De PvdA schaft de zelfstandigenaftrek af. Dit is een lastenverzwaring van 1,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (PvdA_230_a)
- De PvdA introduceert een werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,4 mld euro. (PvdA_253)

- De PvdA introduceert een opdrachtgeversheffing op door bedrijven verleende opdrachten aan zzp'ers. Bedrijven betalen de heffing over de contractwaarde van verleende opdrachten met een minimum aantal uren geleverde arbeid of boven een bepaalde contractwaarde. Voor zulke opdrachten moet de zzp'er een bewijs van arbeidsrelatie overleggen aan de opdrachtgever. De heffing gaat gepaard met grote onzekerheid en (mogelijk forse) risico's rondom de uitvoeringstechnische haalbaarheid en handhaafbaarheid. Het vaststellen van de relevante contracten onder de heffingsgrondslag is fraudegevoelig en het bepalen van de belastingtechnische contractwaarde is uitvoeringstechnisch niet eenduidig. Daarnaast staat de maatregel mogelijk op gespannen voet met de Europeesrechtelijke vrijheid van diensten. Indien de maatregel bestendig blijkt, is dit een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. (PvdA_258)
- De PvdA schaft de hypotheekrenteaftrek geleidelijk af, in stappen van 3%. In 2036 is hypotheekrente niet meer aftrekbaar in box 1. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025 en 6,8 mld euro structureel. (PvdA_245_a)
- De PvdA introduceert een progressief tarief in box 2, met een tarief van 30% tot 50.000 euro, een tarief van 35% tussen de 50.000 en 150.000 euro, een tarief van 40% tussen de 150.000 en 300.000 euro en een tarief van 45% boven de 300.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro. Wegens een anticipatie-effect is er een substantieel positief kaseffect in het jaar voor invoering en een tijdelijk lagere opbrengst in de jaren erna. (PvdA_275)
- De PvdA schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (PvdA_256)
- De PvdA schaft de 30%-regeling en de vrijstelling extraterritoriale kosten (ETK) voor ingekomen werknemers af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (PvdA_246)
- De PvdA laat het inkomen in box 2 en 3 meetellen in de grondslag voor de premies volksverzekeringen in de inkomstenbelasting. Het is onzeker of deze maatregel uitvoerbaar is in gevallen waarin burgers op grond van internationale verdragen of EU-recht geen of slechts gedeeltelijk premie volksverzekeringen verschuldigd zijn. Deze maatregel is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (PvdA_244)
- De PvdA wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De partij kiest daarbij voor een variant met maximale grondslag op WIA-niveau, en uitkering 70% daarvan. De wachttijd is zes maanden. De kostendeckende premie leidt tot een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. Door een premiekorting, die wordt betaald uit algemene middelen, staat daar een lastenverlichting tegenover van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (PvdA_236_a)
- De PvdA topt de mkb-winstvrijstelling af op een winst van 81.000 euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (PvdA_254)
- De PvdA introduceert een collectieve, lastendeckende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (PvdA_200_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,3 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (PvdA_200_c). (PvdA_200_b)
- De PvdA laat het inkomen in box 2 en box 3 meetellen in de afbouw van de algemene heffingskorting. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro in 2025. (PvdA_249)
- De PvdA schaft de fiscale oudedagsreserve af. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_259_b)
- De PvdA voert een jaarlijkse voorheffing in box 2 in van 4% op de boekwaarde van het vermogen in de vennootschap. Op korte termijn levert een jaarlijkse voorheffing meer belastingopbrengsten op, op langere termijn moet de voorheffing verrekend worden met de winstuitkering, waardoor de structurele kasopbrengst beperkt is. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025. Dit is een complexe maatregel in de

uitvoering, onder meer omdat moet worden bijgehouden wat gedurende het bestaan van een onderneming geheven is/wordt. (PvdA_273_a)

- Voor nieuwe gevallen schaft de PvdA de huidige startersaftrek af, inclusief de extra verliesverrekening. Deze aftrekpost wordt vervangen door een aanamebonus van maximaal 10.000 euro, voor startende ondernemers die in de eerste drie jaar werknemers in dienst nemen. Per saldo is sprake van een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_239)
- De PvdA verlaagt de grens waarbij schulden bij de eigen vennootschap worden belast met een box 2-heffing naar 17.500 euro. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuwe schulden en is inclusief de eigenwoningsschuld. In het jaar van invoering leidt dit tot een substantiële kasontvangst, in de jaren erna ontstaat er juist een tijdelijke beperkte jaarlijkse derving, met structureel een beperkte kasopbrengst. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. (PvdA_255)
- De PvdA schaft de doorschuifregeling voor aanmerkelijkbelanghouders in box 2 af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een structurele lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_276_a)

Vermogen en winst

- De PvdA verlaagt de verhuurderheffing voor verhuurders die investeren in woningbouw en -verduurzaming en introduceert een daarbij aansluitend bonus-malusmechanisme. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (PvdA_283)
- De PvdA voert een vpb-vrijstelling in voor diensten van algemeen economisch belang van woningcorporaties. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven (woningcorporaties) van 0,7 mld euro. (PvdA_296)
- De PvdA verruimt het budget van de innovatieregeling Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,4 mld euro. (PvdA_205_b)
- De PvdA verhoogt de vrijstelling in de erf- en schenkbelasting voor alle ontvangers naar tenminste 5000 euro (voor zover dat niet al het geval is). Dit is een beperkte lastenverlichting voor gezinnen. (PvdA_284_a)
- De PvdA voert een vermogensheffing van 1,5% in over de boekwaarde van bezittingen in box 2. Dit is een lastenverzwaring van 4,7 mld euro. (PvdA_274)
- De PvdA introduceert een vermogensbelasting in box 3. Voor vermogens tussen 100.000 en 500.000 euro geldt een tarief van 1%, tussen 500.000 en 1 mln euro geldt een tarief van 2%, tussen 1 mln en 5 mln euro geldt een tarief van 3%, tussen 5 mln en 10 mln euro geldt een tarief van 4% en boven 10 mln euro geldt een tarief van 5%. Dit is een lastenverzwaring van 4,6 mld euro in 2025 en 3,2 mld euro structureel. (PvdA_271)
- De PvdA verhoogt het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting met 5%-punt naar 30% en verzwart zo de lasten voor bedrijven met 4,0 mld euro. (PvdA_280)
- De PvdA schaft de baangerelateerde investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (PvdA_290)
- De PvdA verhoogt de bankenbelasting taakstellend met 1,5 mld euro. (PvdA_279)
- In de vermogensaanwasbelasting van de PvdA is het niet mogelijk om verliezen te verrekenen over de jaren. Dit is een lastenverzwaring van 1,5 mld euro in 2025 en 1,4 mld euro structureel. (PvdA_272_c)
- De PvdA verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,3 mld euro. (PvdA_282)
- De PvdA schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,2 mld euro. De PvdA roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (PvdA_287)

- De PvdA introduceert een belasting over de grondwaarde van percelen met een waarde vanaf 1 mln euro. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro. Deze maatregel vereist het opzetten van een aanvullende registratie voor de grondwaarde van percelen. Ook dient vanwege de complexiteit rekening gehouden te worden met een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (PvdA_288)
- De PvdA scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 15% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro. (PvdA_264)
- De PvdA schaft de vrijstelling dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro. (PvdA_292)
- De PvdA verhoogt de overdrachtsbelasting voor niet-eigenwoningen naar 10%. Voor woningen aangekocht door corporaties wordt de overdrachtsbelasting verlaagd naar 2%. Per saldo is dit een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. De juridische houdbaarheid van een uitzondering gericht op woningcorporaties is onzeker. (PvdA_286_a, PvdA_286_b)
- De PvdA voert een gemeentelijke heffing op planbaten in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. De PvdA roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. Bij nadere vormgeving van de heffing is de juridische inpasbaarheid en houdbaarheid onzeker. (PvdA_297)
- Voor de vermogensaanwasbelasting van de PvdA geldt dat voor de bepaling van de grondslag de rente op schulden niet meer verrekenbaar is met de rendementen op het vermogen. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro in 2025 en 0,6 mld euro structureel. (PvdA_272_b)
- De PvdA verhoogt het tarief van de innovatiebox met 6%-punt naar 15%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (PvdA_269)
- De PvdA verhoogt het tarief binnen de minimumkapitaalregel met 3%-punt naar 12%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (PvdA_266)
- De PvdA schaft de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) in de erf- en schenkbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld in 2025 en 0,3 mld structureel. (PvdA_276_b)
- De PvdA introduceert een derde schijf in de erfbelasting voor erfenissen van meer dan 1 mln euro. Het tarief voor partners in deze schijf wordt 30%, voor kleinkinderen (en verdere afstammelingen) wordt het 40% en voor overige erfgenamen 45%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (PvdA_284_b)
- De PvdA schaft de landbouwwijziging af. Zonder overgangsrecht is dit een structurele lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. In 2025 is de opbrengst 0,1 mld euro vanwege een beperkte heffingsgrondslag. (PvdA_293)
- De PvdA beperkt de afschrijving op gebouwen in eigen gebruik in de inkomstenbelasting tot de WOZ-waarde als bodemwaarde, waarbij er sprake is van overgangsrecht voor belastingplichtigen die nog geen drie jaar hebben afgeschreven. De maatregel leidt tot het naar voren halen van belastinginkomsten, wat een tijdelijk positief kaseffect geeft in de eerste jaren, structureel is de opbrengst beperkt. De netto contante waarde van deze kasstroom geeft een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (PvdA_294)
- De PvdA schaft de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen in 2025 en een lastenverzwaring van 0,2 mld euro structureel. (PvdA_285)
- De PvdA voert ter vervanging van het huidige box 3 systeem een heffing op daadwerkelijk rendement in. Deze maatregel is budgetneutraal. (PvdA_272_a)
- De PvdA beschouwt verhuuractiviteiten van huishoudens met vijf of meer woningen fiscaal als ondernemingsactiviteit. Het inkomen uit deze bezittingen verplaatst daardoor van box 3 naar box 1

en box 2. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een lastenverzwaring van 0,1 mld euro structureel. (PvdA_289)

Milieu

- De PvdA schaft de mrb af. Dit is een lastenverlichting van 4,5 mld euro voor gezinnen en 1,8 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_c, PvdA_110_d)
- De invoering van de kilometerheffing (PvdA_110) met een korting voor vitale beroepen (PvdA_110_e, PvdA_110_f) en het afschaffen van de mrb (PvdA_110_c, PvdA_110_d) leiden per saldo tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van 1,0 mld euro voor gezinnen en 0,2 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_g, PvdA_110_h)
- De PvdA verhoogt de vaste belastingvermindering in de energiebelasting met 80 euro per aansluiting. Dit is een lastenverlichting van 0,6 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel voor gezinnen en een beperkte lastenverlichting voor bedrijven. (PvdA_302_a, PvdA_302_b)
- De invoering van de vrachtwagenheffing van de PvdA gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro. (PvdA_307_b)
- De PvdA voert bij de kilometerheffing (PvdA_110) een korting in voor vitale beroepen. Dit is een lastenverlichting van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_e, PvdA_110_f)
- De PvdA verhoogt de milieu-investeringsaftrek (MIA) en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL) taakstellend met 0,1 mld euro. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven. Een dergelijke verhoging van deze regelingen vergroot de kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (PvdA_361)
- De PvdA voert een kilometerheffing in, gedifferentieerd naar brandstoftype, tijd en plaats. Dit is een lastenverzwaring van 5,2 mld euro voor gezinnen en 2,4 mld euro voor bedrijven. (PvdA_110_a, PvdA_110_b)
- De PvdA verbreedt de CO₂-margeheffing en introduceert een jaarlijks oplopende generieke CO₂-heffing. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro in 2025 en 1,8 mld euro structureel. Hiertegenover staat een terugsluis van deze heffing (zie PvdA_298_b) en een verhoging van de algemene heffingskorting (zie PvdA_247). (PvdA_298_a)
- De PvdA voert een verpakkingenbelasting in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (PvdA_309)
- De PvdA voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 29 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,0 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,1 mld euro. (PvdA_307_a, PvdA_307_c)
- De PvdA verhoogt de tarieven van de eerste, derde en vierde schijf op gas met respectievelijk 2, 5 en 6 cent en derde en vierde schijf op elektriciteit met respectievelijk 1,6 en 2,5 cent in de energiebelasting. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,1 mld euro. (PvdA_300_b)
- De PvdA voert een CO₂-heffing voor luchtvaartmaatschappijen in. Deze heffing wordt berekend op basis van de CO₂-uitstoot van vertrekkende passagiers. De heffing bedraagt 180 euro per ton CO₂ en komt boven op de vliegticketprijs. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,1 mld euro voor gezinnen, 0,4 mld euro voor bedrijven en 0,3 mld euro voor het buitenland. (PvdA_306_a, PvdA_306_b, PvdA_306_c)
- De PvdA schaft het verlaagde tarief in de mrb voor bestelauto's van ondernemers af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro. (PvdA_305)
- De PvdA schaft de vrijstelling voor bestelauto's van ondernemers in de bpm af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,6 mld euro. (PvdA_304)

- De PvdA introduceert een openruimteheffing (heffing op onbebouwde grond) op nationaal niveau. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. (PvdA_310)
- De PvdA verhoogt het tarief van de eerste schijf op gas in de energiebelasting met 2 cent. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro in 2025 en 0,1 mld euro structureel. (PvdA_300_a)
- De PvdA voert een heffing in op de industriële uitstoot van stikstofoxiden. Deze heffing bedraagt 4 euro per kilo uitgestoten stikstofoxiden. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_303)
- De PvdA voert een heffing op kunstmest in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (PvdA_348)

Overig

- De PvdA verlaagt het btw-tarief op groente en fruit van 9% naar 5%. Dit is een lastenverlichting van 0,4 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Een juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (PvdA_312_a, PvdA_312_b)
- De PvdA voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,01% op transacties in financiële derivaten en van 0,1% op transacties in overige financiële instrumenten. Pensioenfondsen worden uitgezonderd van deze belasting. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro. (PvdA_291)
- De PvdA introduceert een belasting op suiker door een heffing in te voeren op de omzet van suikerproducenten en -importeurs. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. (PvdA_313)
- De PvdA voert een quotum in voor doelgroepbanen van 8%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. De effectiviteit van deze maatregel wordt beperkt doordat het aantal bemiddelbare personen in doelgroepbevolking beperkt is. (PvdA_194)
- De PvdA voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 6% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro. (PvdA_267)
- De PvdA voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een tijdelijke lastenverzwaring in 2025 van 0,2 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro voor bedrijven. Structureel zijn er geen budgettaire effecten. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf. De Raad van State heeft opgemerkt dat een experiment vermoedelijk in strijd is met het geldende internationale en Europees recht, maar dat een experiment mogelijk ook in het belang kan zijn van de volksgezondheid, criminaliteitsbestrijding en openbare orde, doelen die ook ten grondslag liggen aan de internationale verdragen en het Europees recht. (PvdA_311_a, PvdA_311_b)
- De PvdA verhoogt taakstellend de accijns op alcohol. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_315)
- De PvdA voert een verbruiksbelasting op e-sigaretten in en verhoogt de accijns op tabak. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_314_b)

A.6.4 Niet-EMU-relevante lasten

De PvdA verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 4,1 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 4,0 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- De PvdA introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot 25 werknemers). De overheidsuitgaven (PvdA_200_a) en premie-inkomsten (PvdA_200_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van afgerond 0,3 mld euro. (PvdA_200_c)
- De PvdA introduceert eigenrisicodragerschap voor werkgevers voor het eerste jaar WW. Het WW-recht wordt vastgesteld door het UWV maar de kosten van WW-uitkeringen gedurende het eerste jaar komen voor rekening van de oude werkgever, met uitzondering van kleine werkgevers (tot tien werknemers). Hierdoor worden er minder mensen ontslagen. De overheidsuitgaven (WW-uitkeringen betaald door UWV, PvdA_189_a) en de premie-inkomsten (PvdA_189_b) dalen, maar de maatregel gaat gepaard met hogere werkgeverslasten (WW-uitkeringen betaald door eigenrisicodragers). Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van afgerond 3,0 mld euro. (PvdA_189_c)
- De PvdA verplicht de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer. Deze verplichting komt neer op 52 PJ aan extra hernieuwbaar brandstofgebruik. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven. (PvdA_336_a, PvdA_336_b)
- De PvdA implementeert een aantal landbouwmaatregelen die kosten voor de sector opleveren. Het gaat onder andere om een generieke korting op dier- en fosfaatrechten, de meerprijs voor deze rechten als deze bij handel worden afgeroomd en bedrijfsinvesteringen leidend tot uitstootreductie. Dit leidt tot een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro in 2025 en 0,7 mld euro structureel. (PvdA_365_a, PvdA_365_b, PvdA_365_c)
- De PvdA breidt de energiebesparings- en informatieverplichting voor bedrijven in de Wet Milieubeheer uit door aanpassingen in de reikwijdte en de terugverdientijd. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro in 2025 en 0,4 mld euro structureel. (PvdA_367)
- De PvdA breidt het woningwaarderingstelsel uit tot huurwoningen met 250 WWS-punten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven (verhuurders) van 0,1 mld euro in 2025 en van 0,3 mld euro structureel. (PvdA_335)
- De maatregelen van de PvdA voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (PvdA_369_a, PvdA_369_b)
- De PvdA voert een verplichting in voor verhuurders om bij wisseling van de huurder minimaal te voldoen aan energielabel B. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. (PvdA_353)
- De PvdA-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang voor gezinnen. Voor bedrijven is het een beperkte niet-EMU-relevante lastenverzwaring in 2025 en 0,1 mld euro structureel. (PvdA_355_a, PvdA_355_b)

Tabel A.12 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-6,1
Invoeren werknemersvoordeel (PvdA_229_b)	-22,5
Verhogen werknemersvoordeel (PvdA_232)	-12,7
Halvering nominale zorgpremie (PvdA_160_c)	-11,5
Verhogen algemene heffingskorting (PvdA_247)	-4,3
Werkgevers eerste jaar eigenrisicodrager voor WW (premies) (PvdA_189_b)	-3,5
Verhogen zelfstandigenvoordeel (PvdA_230_c)	-1,6
Invoeren zelfstandigenvoordeel (PvdA_229_c)	-1,5
Verplichte pensioenopbouw tot 80.000 euro voor zelfstandigen (PvdA_234_b, PvdA_234_c, PvdA_234_f)	-1,2
Verhogen inkomensafhankelijke combinatiekorting (PvdA_248)	-1,0
Aanpassing ouderenkorting (PvdA_252)	-0,5
Verplichte pensioenopbouw tot 80.000 euro voor witte vlek werknemers (PvdA_237_b, PvdA_237_c, PvdA_237_f)	-0,4
Verhogen werknemersvoordeel lage inkomens (PvdA_231_a)	-0,3
Uitfaseren eigenwoningforfait (m.u.v. hoogste tarief) (PvdA_245_b)	-0,3
Lastenverlichting voor vrijwilligers (PvdA_325)	-0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premiëkorting, tov basispad) (PvdA_236_d)	-0,1
Verhogen zelfstandigenvoordeel lage inkomens (PvdA_231_b)	0,0
Afschaffen arbeidskorting (PvdA_229_a)	24,3
Verhogen WW-premies (PvdA_243)	9,0
Afschaffen maximumpremiëgrens werknemersverzekeringen en inkomensafhankelijke bijdrage Zvw (PvdA_257)	6,2
Invoeren vijf schijvenstelsel box 1 (PvdA_250)	4,6
Verhogen afbouwpercentage werknemersvoordeel (PvdA_233)	1,8
Afschaffen zelfstandigenaftrek (PvdA_230_a)	1,6
Werkgeversheffing van 16% op loon boven 150.000 euro (PvdA_253)	1,4
Introductie opdrachtgeversheffing (PvdA_258)	1,2
Uitfaseren hypotheekrenteaf trek (PvdA_245_a)	1,2
Invoering progressief tarief box 2 (PvdA_275)	0,9
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (PvdA_256)	0,7
Afschaffen 30%-regeling en ETK-regeling (PvdA_246)	0,5
Premies geheven over verzamelinkomen (PvdA_244)	0,4
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premies, tov basispad) (PvdA_236_a)	0,3
Aftoppen mkb-winstvrijstelling (PvdA_254)	0,3
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (PvdA_200_b)	0,3
Algemene heffingskorting ook laten afbouwen met inkomen box 2 en box 3 (PvdA_249)	0,2
Afschaffing fiscale oudedagsreserve (FOR) (PvdA_259_b)	0,1
Forfaitaire voorheffing box 2 (PvdA_273_a)	0,1
Afschaffen startersaftrek en extra verliesverrekening starters, invoeren aannamebonus (PvdA_239)	0,1
Versoberen fiscale behandeling lenen uit eigen vennootschap (PvdA_255)	0,0

Afschaffen doorschuifregeling in box 2 (PvdA_276_a)	0,0
Vermogen en winst	22,4
Verlagen verhuurderheffing en introductie bonus-malusmechanisme (PvdA_283)	-1,5
Vpb-vrijstelling voor woningcorporaties (PvdA_296)	-0,7
Lastenverlichting WBSO (PvdA_205_b)	-0,4
Verhogen vrijstelling erf- en schenkbelasting (PvdA_284_a)	0,0
Introductie vermogensheffing box 2 (PvdA_274)	4,7
Introductie vermogensbelasting box 3 met progressief tarief (PvdA_271)	4,6
Verhoging hoge tarief vennootschapsbelasting (PvdA_280)	4,0
BIK afschaffen (PvdA_290)	2,0
Verhogen bankenbelasting (PvdA_279)	1,5
Geen verliesverrekening over de jaren in de vermogensaanwasbelasting (PvdA_272_c)	1,5
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (PvdA_282)	1,3
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen OZB (PvdA_287)	1,2
Invoeren grondwaardebelasting (PvdA_288)	1,0
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (PvdA_264)	0,8
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting bij inkoop eigen aandelen (PvdA_292)	0,5
Aanpassen overdrachtsbelasting (PvdA_286_a, PvdA_286_b)	0,3
Invoeren planbatenheffing (PvdA_297)	0,3
Rente op schulden niet meer verrekenbaar met rendement (PvdA_272_b)	0,3
Verhoging tarief innovatiebox (PvdA_269)	0,3
Aanscherpen minimumkapitaalregel (PvdA_266)	0,3
Afschaffen bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) (PvdA_276_b)	0,1
Introductie derde schijf in de erfbelasting (PvdA_284_b)	0,1
Afschaffen landbouwvrijstelling (PvdA_293)	0,1
Afschrijvingsbeperking gebouwen in vpb doortrekken naar IB-onderneming (PvdA_294)	0,1
Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning (PvdA_285)	0,0
Introduceren vermogensaanwasbelasting (PvdA_272_a)	0,0
Verhuurders fiscaal behandelen als ondernemers (PvdA_289)	0,0
Milieu	8,1
Afschaffen mrb (PvdA_110_c, PvdA_110_d)	-6,3
Invoeren kilometerheffing (gedragseffect) (PvdA_110_g, PvdA_110_h)	-1,2
Verhogen belastingvermindering energiebelasting (PvdA_302_a, PvdA_302_b)	-0,6
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (PvdA_307_b)	-0,3
Korting kilometerheffing vitale beroepen (PvdA_110_e, PvdA_110_f)	-0,2
Verhogen VAMIL- en MIA-regelingen (PvdA_361)	-0,1
Invoeren kilometerheffing (PvdA_110_a, PvdA_110_b)	7,5
CO ₂ -heffing voor de industrie en glastuinbouw (PvdA_298_a)	2,1
Invoeren verpakkingenbelasting (PvdA_309)	2,0

Invoeren vrachtwagenheffing (PvdA_307_a, PvdA_307_c)	1,1
Verhogen tarieven energiebelasting (bedrijven) (PvdA_300_b)	1,1
CO ₂ -heffing voor luchtvaartmaatschappijen (PvdA_306_a, PvdA_306_b, PvdA_306_c)	0,9
Afschaffen verlaagd tarief mrb bestelauto's ondernemers (PvdA_305)	0,7
Afschaffen vrijstelling bestelauto's bpm (PvdA_304)	0,6
Invoeren openruimteheffing (PvdA_310)	0,5
Verhogen tarieven energiebelasting (gezinnen) (PvdA_300_a)	0,2
Invoeren heffing op industriële uitstoot stikstofoxiden (PvdA_303)	0,1
Heffing op kunstmest (PvdA_348)	0,1
Overig	2,0
Btw-tarief op groente en fruit naar 5% (PvdA_312_a, PvdA_312_b)	-0,5
Invoering financiële transactiebelasting (PvdA_291)	0,8
Belasting op suiker (PvdA_313)	0,5
Quotum doelgroepbanen (8%) (PvdA_194)	0,4
Invoering digitale dienstenbelasting (PvdA_267)	0,4
Experimenten softdrugs (PvdA_311_a, PvdA_311_b)	0,2
Verhogen alcoholaccijns (PvdA_315)	0,1
Verbruiksbelasting op e-sigaretten en verhogen tabaksaccijns (PvdA_314_b)	0,1
Niet-EMU-relevant	4,1
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (PvdA_200_c)	-0,3
Werkgevers eerste jaar eigenrisicodragers voor WW (werkgeverslasten) (PvdA_189_c)	3,0
Verplicht gebruik hernieuwbare brandstoffen (PvdA_336_a, PvdA_336_b)	0,5
Kosten voor de landbouwsector (PvdA_365_a, PvdA_365_b, PvdA_365_c)	0,4
Energiebesparingsverplichting bedrijven (PvdA_367)	0,2
Uitbreiden woningwaarderingssysteem (PvdA_335)	0,1
Kosten voor de industrie (PvdA_369_a, PvdA_369_b)	0,1
Energielabelverplichting huursector (PvdA_353)	0,1
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (PvdA_355_a, PvdA_355_b)	0,0